ENSV Riikliku Avaliku Raamatukogu

JÄRVA TEATAJA

NR. 40. LAUPAEVAL, 1. APRILLIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 6.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. • Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Nürnbergi kohal tulistati ühe ööga alla 132 briti terrorpommitajat

Edela pool Narvat hävitati mitme nõukogude diviisi peajõud. Enamlased kaotasid üle 6000 surnu ja palju igasugust sõjavarustust

Führeri peakorteristest, 31. märtsil Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Ukraina Bugi alamjooksu ja Dnjepri vahel, samuti Dnjestri ja Pruti vahel rünnasid nõukogud kogu päeva läbi. Nad lõödi tugevais võitlusis kõrgete kaotustega tagasi. Ühes lõigus on võitlused ettetunginud bolshevikega veel käimas. Rumeenia väed viskasid Pruti ääres nõukogud tagasi ja vallutasid mitu asulat tagasi.

Edela pool Proskurovit on endiselt käimas kibedad rünnak- ja tõrjevõitlused. Seejuures eelnes eriti silmapaistvalt idapreisi 1. jalgväediviis kindral-major von Krosigki juhtimisel.

Ida pool Stanislaud hajutas üks võitlusgrupp vaenlase motoriseeritud brigaadi ja võttis ulatuslikult vange ning sõjasaaki.

Tarnopoli juures andis võitlustegevus järele.

Brodõ ruumis lõikas üks meie tankiüksustest tugevamad bolshevike jalgväe ja soomusjõud nende vooridest.

Koveli linna meeskond lõi mitmed vaenlase rünnakud tagasi ja hävitas seejuures 15. tanki. Ruumis linnast põhja pool varisesid nõukogude ägedad rünnakud kokku. Dnjepri ja Tshaussõ vahel jätkasid bolshevikud asjatult värskelt toodud jõududega oma läbimurdekatseid. Ka edela pool Ostrovit ja lõuna pool Pihkvat teostasid nõukogud arvukalt edutuid rünnakuid.

Edela pool Narvat piirati sisse mitmepäevastes rünnakvõitlustes ülevaatetus metsa- ja soomaastikus kahurväe, uduheitjate, tankide ja lahinglennukite tõhusal toetusel mitme nõukogude diviisi peajõud ja hävitati need. Vaenlase korduvad kergendusrünnakud nurjusid. Neis võitlusis kaotas vaenlane üle 6.000 surnu, mitusada vangi, 59 kahurit ning arvukalt muid relvi ja igat liiki sõjavarustust.

Itaalias valitses ka eile ainult kohalik võitlustegevus. Üks pikemat aega edela pool Cassinot sissepiiratud vaenlase võitlusgrupp, milline osutas vihast vastupanu, hävitati. Vaenlane kaotas arvukalt surnuid ja suurel hulgal vange. Sõjasaagiks saadi relvi ja igat liiki sõjavarustust. Meie rünnaküksused vallutasid äkkrünnakul asula idaosas mõned vaenlase toetuspunktid. Teistel edukail rünnaküksuste üritustel hävitati läbivõitlusrelvadega 4 vaenlase tanki.

Viimasel ööl saavutasid meie õhukaitsejõud briti terrorrünnaku tõrjel Nürnbergi kohal oma senini suurima edu. Nad ajasid nurja koondatud rünnaku teostamise ja hävitasid 132 neljamootorilist pommilennukit. Nürnbergi linna piirkonnas ja mõnedes teistes asulates Lõuna-Saksamaal tekkis kahjusid ja kaotusi elanikkonnas. Ülemleitnant Becker, lennukijuht ühes ööjahilennukite üksuses, saavutas sel ööl jälle 7 õhuvõitu.

Üksikute vaenlase lennukite häirerünnakud suundusid Lääne-Saksamaa vastu.

Kiired saksa võitluslennukid ründasid eesmärke Londonis ja Inglismaa lõunarannikul.

Ühe saksa konvoi julgestussõidukid, laevastikuõhutõrje ja saateteenistusse rakendatud jahilennukid tulistasid Lääne-Norra ranniku ees 18-st tagajärjetult ründavast briti torpeedolennukist 7 alla.

Meie allveelaevad uputasid Atlandil ja India ookeanis 4 laeva mahuga 23.000 brt ja ühe vahilaeva. Peale selle tulistasid nad alla 2 vaenlase pommilennukit.

Viimase aja uputamisedus on olnud silmapaistvalt kaastegev allveelaev mereväeülemleitnant Eicki juhtimisel

Tõrjelahing suureneva ägedusega

Soome lahe kohal tulistasid valvelaevad alla kolm nõukogude pommituslennukit

Führeri peakorteristest, 30. märtsil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Ukraina Bugi alamjooksul jätkasid meie väed vaenlasest takistamatult käsukohaseid eemaldumisliikumisi. Viimaste päevade võitlustes paistsid seal ema erilise vaprusega silma Ostmarki 3. mäestikudiviisi kindralmajor Vittmanni juhtimisel ja Franki 17. jalaväediviisi kolonel Grückeri juhtimisel.

Lõuna pool Baltat ja ruumis Dnjestri ning Pruti vahel pidurdati visades võitlustes tugevad vaenlase rünnakud. Lõuna pool Proskurovi kestab äge võitlus vahelduvate tulemustega. Stanislau ruumis on käimas ägedad võitlused ettetunginud vaenlase võitlüüksustega.

Tarnopoli vapper garnison tõrjus uuesti tagasi nõukogude koondatud rünnakud. Brodõ ruumis ajasid meie väed rasketes võitlustes nurja ägedad vaenlase läbimurrukatsed ja hävitasid 27-st ründavast tankist 16.

Bolshevikkude tugevad rünnakud Koveli linna vastu nurjusid taas kaitsjate vastupidavuse tõttu. Põhja ja loode pool linna vallutasid meie diviisid rünnakuga end visalt kaitsva vaenlase vastu hulga asulaid.

Dnjestri ja Tshaussõ vahel kasvas tõrjelahingu ägedus. Arvukatest tankidest ja lahinglennukitest toetatud nõukogude rünnakud tõrjuti visades võitlustes, kusjuures hävitati suuremal arvul vaenlase tanke või purustati need koondatud tõrjetules juba enne meie positsioonideni jõudmist.

Mujal idarindel tekkis eile ainult edela pool Narvat nimetamisväärset võitlustegevust.

Sõjalaevastiku vahilaevad tulistasid Soome lahe kohal jälle alla 3 nõukogude pommilennukit.

Itaaliast ei teatata suuremat võitlustegevust. Meie lõögiüksused tungisid ritmeister vabahärra von Gienanthi juhtimisel loode pool Cassinot vaenlase positsioonidesse ja lasid 6 tanki õhku.

Anzio ees ja Põhja-Aafrika rannikul vigastati lahingu- ja torpeedolennukite poolt 3 vaenlase kaubalaeva kokku 18.000 brt.

Itaalia ruumi kohal kaotas vaenlane saksa ja itaalia jahilennukite ning õhutõrje läbi 11 lennukit.

Üks põhja-ameerika pommilennukiteüksus tungis 29. märtsi keskpäeval tugeva jahilennukite kaitse all Kesk-Saksamaale ja heitis pomme Braunschveigi ruumi. Tekkinud kahjustused ja kaotused on vähesed. Ägedates õhuvõitlustes hävitati ebasoodsate tõrjetingimuste juures 22 vaenlase lennukit, nende hulgas 12 neljamootorilist pommilennukit.

Möödunud ööl heitsid üksikud vaenlase häire- ja pommilennukid pomme Lääne- ja Põhja-Saksamaale.

Ühe jahilennukiteeskaadri komandör kolonel Wilcke, kellele Führer annetas 155 õhuvõidu eest tammepärja mõõkadega Raudristi Rüütliristi juurde, leidis õhuvõitluses kangelassurma. Temaga kaotavad saksa õhujõud ühe oma väljapaistvaima jahilenduri ja juhi.

Narva raudtee vabastati ähvardustest

Enamlaste sillapea suruti koomale. — Kolm vaenlase diviisi purustati

Berliin, 28. 3 (DNB). Oma sillapeas edela pool Narvat olid enamlased mõne aja eest nihutanud Narva-Rakvere raudteeliinist lõuna pool edasi kaks tõmpi kiilu. Neist etteulatuvaist rindelõikudest seoritasid nad 17. ja 18. märtsil mitme laskurdiviisiga ja ühe soomusbrigaadiga rünnakuid põhja suunas, eesmärgiga lõigata Narva sillapeas ja põhja pool linna seisvad Saksa väed ära ning murda läbi kuni Soome laheni. Need pealetungid nurjusid aga suurte kaotustega enamlasile.

Et takistada raudtee ohustamist ja enamlaste uusi läbimurrukatseid, ründasid meie väed 26. märtsil vaenlase etteulatuvat rindetippu suurtükiväe, tankide ja stukade tugeval toetusel. Paljudest sihtidest läbistatud metsamaastikus arenes Saksa rünnak hästi. Pärast lõunaks oli kiilu lõunapoolne osa läbistatud ja põhjaosas seisev vaenlane ära lõigatud. Meie grenaderid lõid siin tagasi umbes kolm Nõukogude laskurdiviisi. Enamlasil, kes siin olid kinnitunud arvukaisse punkreisse, oli tunduvaid kaotusi. Täpseid kaotusi arve ning saagiks saadud või hävitatud materjali hulka saab kindlaks teha alles pärast vallutatud ala puhastamist ja läbikammimist.

Teel tabasid stukad raskesti üht kiiresti kohaletoodud nõukogude diviisi, mis oli paigutatud umbes 175 veoautole ja 20 tankile. Läänepoolse rindetipu eraldamisega on järeleveoliinide ohustamine ulatuslikult likvideeritud. Ühtlasi suudeti sellega võtta enamlasilt tähtis lähteruum unteks läbimurrukatseteks Soome lahe ääre.

Eelnenud võitlusis oli üks Saksa võitlusgrupp soo- ja metsamaastikus edela pool Narvat sisse piiratud. Kaks tanki ja kuus tanki laskuritega ühest soomusgrenaeridiviisist pidi nüüd piki üht kaigasteed edasi tungima ja sissepiiratud vabastama. Vasakul ja paremal pool kaigasteed olid Nõukogude laskurid sohu kinnitanud. Ajal kui mõlemad eessõitvad tankid veeresid takistuseta üle ühe miinitõkke, vigastas üks lõhkev miin neile järgnevat tanki laskuritega. Keegi leitnant soomusluureüksusest kõrvaldas siis teelt vaenlase tugevast tulest hoolimata 20 miini ja viskas nad sohu. Kui laskurite tank oli kõrvale lükatud, jatkus pealetung. Kuna enamlased pöörasid kogu oma tähelepanu soomusgrupile, suutis sissepiiratud võitlusgrupp välja murda ja end oma liinideni läbi lüüa. Tagasisõidul võtsid soomusgrenaderid vigastatud tanki sleppi ja vedasid ta tagasi.

Inglise relvatööstuses töötab miljoneid naisi

Berliinist. Nagu Inglise tööminister Bevin teatas, on inglise relvastustööstustes töötavast 22 miljonist töölisest enam kui 7 miljonit naised. Viimastest on 2,5 miljonit abielus. Kui teada, et Inglismaal rakendatakse naisi isegi laevatehastes ja mäekaevandustes raskeimatele töödele, siis omavad need arvud veelgi suuremat kaalu.

Rootsi Punase Risti laeva rünnati

Milaanost, 28. 3. Inglismaa on end koormanud uue rahvusvaheliste lepingute rikkumisega. Nagu itaalia ajakirjandus teatab, ründasid inglise pommilennukid Aadria merel Ancona kohal Rootsi Punase Risti hospidalilaeva „Alfaren". Laev saatis välja SOS signaale.

Tankid toodi nõukogude nina alt tagasi

Üks tank soomusgrenaeridediviisist „Feldherrnhalle" oli Narva ruumis libisenud jäätunud maanteelt kraavi, muutudes pealegi tankitõrjekahuri tabamuse läbi lindile liikumisvõimetuks. Katse juures vigastatud ketilülisid välja vahetada sai raadiotelegrafist raskesti haavata. Meeskond väljus selle järele kuulipildujatega ja lõi end haavatut kaasa võttes, läbi saksa peavõitlusliinini, mis asus jõe kaldal umbes 60 meetrit tagapool.

Et väärtuslikku tanki mitte jätta nõukogude kätte, sõitis tanki meeskond päästekomando raske veomasinaga öösel teele. Kuna tankisõdurid hoolitsesid julgeoleku eest, püüdis päästekomando tanki trosside abil ära vedada. Seejuures kaevus mootori üks vedru maasse ja pidurdas tanki nõnda, et seda tuli veel kord tagasi lükata. Tõrkuva vedru alla asetati plekki, nii et võitlusmasin liikus edasi nagu reejalastel, kusjuures teda õnnestus võrdlemisi hõlpsasti toimetada saksa liinideni. Mõne päevaga olid rikked parandatud ja tank jälle panusevalmis.

Nagu siin, ainult mõned kümned meetrid bolshevikkudest eemal, õnnestus samal päästekomandol ka ühes teises kohas kaht rünnakukahurit taas korrastada. Mõlemad kahurid olid sattunud soomülkasse. Viis ööd läbi oli päästekomando väljas. Üha uuesti nurjusid katsed raskete terashiiglaste vabastamiseks, mis asusid kuni aluseni soos. Väsimatult ja peaegu juba loobudes mõlemast rünnakukahurist töötas ja higistas päästekomando, kuni tal viiendal ööl — õnnetuskoht asus ajuti nõukogude granaadiheitjate tule all — õnnestus mõlemat kahurit vabastada. Sihti mööda, mis oli mõlemalt poolt pisut kitsam kui kahurid ise, õnnestus õige aeglasel ja ettevaatlikul sõidul, vaatamata peaaegu ületamatuina näivatele raskustele, mõlemaid rünnakukahureid tagasi tuua. Lühikese paranduse järele on ka need võitlusvalmis.

Sõjakirjas. Georg W. Kruse

Vaidlused Atlandi-deklaratsiooni üle

Genfist, 29. 3. (DNB) „Evening News" poliitiline korrespondent teatab, rühm alamkoja rahvasaadikuid olevat otsustanud nõuda peale lihavõtteid vaidlusi Atlandi-deklaratsiooni käsitlemise kohta. Rahvasaadikud olevat otsustanud mitte järele anda, kuna nad kavatsevad valitsuselt nõuda aru välis- ja majanduspoliitika üle. Seepärast nõutakse kaht eriti eri läbirääkimist: üks Atlandi-deklaratsiooni üle ja teine „impeeriumi suhete" kohta. Churchilli viimane seletus Atlandi-deklaratsiooni tõlgitsemise vajaduse kohta on jätnud paljud rahvasaadikud rahuldamata. Seetõttu ongi 40 rahvasaadikut eraviisilisel nõupidamisel otsustanud oma nõuet peale lihavõtteid läbi suruda.

Churchill kaitses end alamkoja vastu

Teravaid sõnu tema valitsuse poliitika arvustajatele

Stokholmist, 27.3.(DNB). Esimest korda viimase 12 kuu jooksul kõneles Winston Churchill raadios inglise rahvale ja paljudele meretagustele maadele. Lühikeses sõjalises ülevaates puudutas Inglise peaminister üksikuid sõjatandreid ja püüdis skitseerida sõjalise olukorra arengut oma viimasest kõnest saadik. Kohusetruult avaldas Churchill kiitust bandiitidemarssal Titole, tehes ühtlasi ka tavalise kummarduse Stalinile, ülistades teda kui „sõjalist juhti". Edasi kinnitas Churchill USA-le Briti impeeriumi igavest tänuvõlga, et nende rikkalikult serveeritud enneaegsete loorberite järele inglise rahvale selgeks teha, et Inglismaa on Vaikse ookeani loovutanud põhja-ameeriklastele ja et tema, Churchill, on andnud oma sõna võidelda külg-külje kõrval USA-ga Jaapani vastu, „ükskõik, mis see ka maksaks" ja kui kaua tahes sõda kestaks.

Oma kõne peamise osa pühendas Churchill siiski sisepoliitilistele probleemidele, andes sellega mõista, et Inglismaal on rahvas paljude küsimuste puhul väga ärevil, oodates tungivalt selgitust. Churchilli raadiokõne oligi mõeldud sellise rahustava pillina kusjuures ta katsus end ühtlasi kaitsta järjest kasvava kritika vastu oma poliitika suhtes. Ta kasutas seejuures jälle vanu fraase sotsiaalsetest reformidest, andes lubadusi tulevaseks rahupõlveks ja püüdes rääkida inglastele auku pähe, et tal on järelsõja-päevadeks varuks suur programm, mis lühikese ajaga kõrvaldab kõik mured ja kannatused, mida sõda Inglismaale on toonud. Churchill tõotas inglastele suurejoonelist „rahvakasvatuse reformi", kogu rahvastikku haaravat „füüsilise tervise parandamist" ja „kolustuslikku kindlustussüsteemi kõigile klassidele ja igaks otstarbeks hällist kuni hauani". Seejuures ei olnud ta kitsi tunnustustega oma kaastöölistele. Kuid kõige enne tõstis ta küll ennast väärikalt esile.

Silmatorkav Churchilli kõnes oli see, et ta mitmel korral vaidles enda arvustajatega, kellede jaoks tal leidus õige teravaid sõnu, olgu siis, kui ta nimetas neid „üheksakordselt tarkadeks", olgu siis, kui ta kõneles „mugavatest härradest". Kogu otsustavusega kaitses ta end vaate vastu, nagu oleks tema kabinett „pummeldajate ja logelejate jõuk". Ta väitis vastupidi mitmel korral, et ta on juhtinud impeeriumi rahvastiku ja suure osa maailmast „hämaratest orgudest, kus nad rändasid oma rumaluse tõttu", üles avaratele kõrgustikkudele, „kus siravad rahu ja vabaduse tähed".

Churchill pidas vajalikuks, pöörduda inglise rahva poole õige tõsistes sõnades koostatud üleskutsega, et see peab säilitama „tugevaid närve" ja „visadust kuni viimse kluni". Ta valmistas inglasi ette sellele, et neil on oodata veel palju ebameeldivaid üllatusi ja lõpetas oma kolmveerandtunnilise kõne vihjega võimalusele, et inglased ise võivad veel muutuda „vaenlase uue ründamisviisi objektiks".

ERÜ tänavkarbikorjandus sõjakannatanute heaks

Laupäeval ja pühapäval toimub ülemaaliselt ERÜ tänavkarbikorjandus, kus märgikestena esinevad Tartu linna, Narva linna ja Viljandi maakonna vapikesed. Järvamaal korraldatakse tänavkarbikorjandus Paide, Tapa ja Türi linnades ning Ambla, J.-Jaani, Käru ja Rakke alevikus.

Praegu kodumaal toimuvad sõjasündmused on vaenlase terrorirünnakute läbi õhust, sõjaohtlike piirkondade ja linnade evakueerimise ning mitmesugusel muul viisil raskelt tabanud paljusid meie rahvusliikmeid. Neile kõigile tahab eesti rahvas ulatada oma abistava käe, kinnitades veelkordselt meie ühtekuuluvust ja ühiseis kannatusis teraskarastatud rahvuskindlust. Ja järvalaste panus ei tohi siin olla viimaseid.

Kuna seekordset tänavkarbikorjandust ei teosta üksi kindlaksmääratud organisatsioon, siis kutsutakse käesolevaga kõiki teadlikke eestlasi aitama kaasa korjanduse tegelikule läbiviimisele, teatades end selleks kohaliku ERÜ piirkonnajuhi juures.

Kõhust saadik mudas

Berliin, 30. 3. (DNB) Ulatuslikus ja paljudes kohtades ülevaadet mittevõimaldavas rabamaastikus lõunapool Pripetit, kus vaevu eraldatavad teerajad viivad saarelt saarele, hävitasid meie grenaderid, suuskurid ja pioneerid viimastel päevadel üllatusrünnakuil mitu vaenlase gruppi. Seejuures ja eelnenud luuresalkade aktsioonide kestel tuli meie sõdureil marssida kõhust saadik mudas ja vees, kuna päeval valitsev sulailm seni külmunud soosaarekesed muutis põhjatuiks. Vaenlane kaotas üle 450 mehe. Mitu suurtükki ja raskeid jalaväerelvi langes meie kätte.

Tüse palk meie kehas

Meie lehe tänasest numbrist leiavad lugejad kolmepildilise seeria, millises meie karikaturist on tabavalt jäljendanud spekulanti, tüsedat palki meie kehas — meest, kelle koht on häbipostil. Võiksime rahulikult piirduda kõnealuse karikatuuride kolmiknumbriga, kui küsimus praeguses olukorras ei oleks muutunud eriti aktuaalseks. Aktuaalseks nimelt selles mõttes, et ajal, millal on olulisem kui kunagi varem iga toitaine otstarbekohane jaotamine, ei saa enam kuidagi lubada, et üksikud vastutustundetud isikud, kihutatuna haiglasest rikastumise kirest teiste kaaskodanike arvel ja nahal, ujuvad piltlikult üteldüna tõesti otse rasvas, imestamisväärses külluses ja tihti isegi hoolimatus pillavuses, kusjuures see kõik sünnib, nagu juba nimetasime, kaaskodanike puuduste arvel.

Spekulant, vastutustundetu kuju tänapäeva ühiskonnas, on palk meie kehas, mis tuleb halastamatult murda, kui meie ei taha, et neist üksikuist kasvaksid uued puudused ja hädad üldsusele.

Spekulant oma olemuselt on see, kes kangeldab toitainetega, spekulant on see, kes hangib omale kokku ühel või teisel teel suuri kaubakoguseid ning realiseerib neid siis hingehädade eest, spekulant on aga kahtlemata ka voorimees, kes nõuab tunni kestusega veo eest 50—100 riigimarka, kingsepp, kes tallutab kingapaari ainult paberosside eest ning rätsep, kes küsib oma töö eest liha või võid.

Need mehed teadku kõige pealt, et kellelgi ei ole tänapäeval midagi külluses ning et igaüks vajab samu aineid ja samasugusel määral, nagu nemad. Ei ole seepärast siis ka millegagi õigustatud, et nad arvavad endil olevat õiguse tõugata kaaskodanikku raskustesse samal ajal, millal ise on valmis elama rahuaegses vaimus või koguni koguma rikkusi.

Iga inimese oma südametunnistus olgu eeskätt see, mis määrab ta tegutsemise. Kus aga südametunnistus ei ole enam võimeline määrama tegude ausust, seal peab tulema seadus ning politseivõim ja viima täie ning halastamatu karmusega vastutustundetu ja südametunnistusetu inimese, käesoleval juhul spekulandi, uuesti ta õigele teele. Spekulant on tänapäeval nagu kurjaloomuline paise, mille välja lõikamist võitleva ühiskonna kehast ei tule kellelgi kahetseda. Veel rohkemgi — inimestel on olnud juba küllalt aega järelemõtlemiseks ja oma toimingusuundade ümberhindamiseks, kui seda seni siiski pole suudetud või tahetud teha, siis ei vääri selline inimene seadu-se karmusesse sattudes isegi kaaskodanike kaastunnet.

Palgid kehas, mis sinna ei kuulu, tulevad kõrvaldada. See on loomulik ja õige. Ning praegu koguni paratamatult vajalik. —uea

Liliputt-tank ja tankiheitja

Sakslaste relvastus täienenud uute relvaliikidega

Pärast oma uusimat relvaliiki — heitjate — on sakslased nüüd tulnud välja taas ühe uudisrelvaga — liliputtankiga, mis kujutab endast õigemini tankikujulist torpeedot määratu suure jõulise lõhkeainelaadungiga. Mis uuele relvale aga erilise kardetavuse annab, on see, et ta on kaugelt juhitav. Saksalased on oma uue relva hoolimata ta väiksusest ristinud „Koljat", küllap arvestades ta määratu suurt hävitavat toimet.

„Koljatid" transporditakse kohale eriseõidukeil ja on paari võttega rünnakvalmis seatavad. Ka nende laadimiseks tarvitatav lõhkeaine on uus ja äärmiselt suure plahvatusjõuga, võimeline purustama suures raadiusea nii betooni kui ka terast. Omades pealeselle suure liikumiskiiruse ja olles kaugusest juhitav, tõotab uus relv kujuneda kardetavaks vaenlase igasugusele sõjalisele vahendile, alates punkreist ja lõpetades raskerelvadega. Tänu oma väiksusele pole ta vaenlasele kaugele nii kergesti märgatav, ja kui see osutub võimalikuks, on „Koljat" juba nii lähedal, et ka ta tabamine osutub tabajale kardetavaks tänu tanki kaugeleulatuva purustamisraadiusega lõhkelaengule.

See mammutijõuga miniatuurtank on idarindel juba annud häid tulemusi ja on saksa grenaeridele, kes seoses uue relvaga on tarvitusele võtnud ka uue taktika, lahingupidamist tunduvalt kergendanud.

Kuid sakslane pole jäänud peatuma ka heitjate relvaliigi juures, vaid on lakkamatult olnud tegev nende edasiarendamisega. Nii on ta nüüd osa heitjaid paigutanud soomustatud isesõitvaile lafettidele — kahuriaustele, mis on kohandatud igasuguses maastikus liikuvaile lülikautodele. Seega on heitjaile avanenud võimalus üksustele igale poole igasuguses maastikus järgida. Jalaväe ja tankiüksuste rünnaklained, kes tungivad peale, reservid, kes kogunevad sissemurrukohas vaenlase tagasipaiskamiseks, tankiüksused, kes valmistuvad vaenlast tiivalt haarama, motoriseeritud üksused, kes sügaval vaenlase tagalas on sulgemas teda kägistavat ringi, — nad kõik võivad nüüd tänu heitjate suurele liikumisvõimele nende abi arvestada.

Lafeti soomustamine kaitseb heitjat nii hästi edasiliikumisel kui ka tulistamisel. Pealeselle on nii seadeldud, et sõiduki vaevalt kohale asudes võib ka kohe esimene kogupauk torust lahkuda. Ja enne kui vaenlane on õieti aru saanud, ollakse juba uues asendis, et vaenlast teisest kohast lõhkevõi leekgranaatidega üle külvata. Ulatus ei anna vaenlasele aega ega pidet vastuabinõude tarvituselevõtmiseks.

Omal algatusel on uued „tankheitjad", nagu neid lafettidele monteeritud heitjaid nimetatakse, väärtuslikuks tulistamistrumbiks, mida võib välja mängida kõikjal seal, kus tahetakse leida lahendust, ja tulistamisreservjks, mida võib kähku nihutada ühest võitlusvälja raskuspunktist teise. Pealeselle on heitjate tulistamistihedus veel kasvanud, sest relvatehnikuil on korda läinud ühele lafetile monteerida kuni kümme toru.

Tankheitjate meeskonnad peavad olema ühtlasi tublid mootorsõidukijuhid kui ka tabamiskindlad kütid. Nad peavad olema välja koolitatud ühe pilguga haarama vaenlase olukorda, maastiku soodustusi ja ebasoodustusi. Nad ei tohi sekunditki otsusega kõhelda, — lühidalt: nad peavad omama seda riskivat hulljulgust, mis peab omane olema juhuse ärakasutamiseks kõigile „kiirüksustele", keda nemadki, muide, endast kujutavad.

Eruooberstleitnant Benary

Kõrgeim aumärk vahvale lendurile

Führeri peakorteristest, 30. märtsil.

Führer annetas major Rudelile, gruppkomandörile ühes lahingueskaadris, kui 10. sõdurile Saksa sõjaväes, mõõkade ja briljantidega Tammelehise Raudristi Rüütliristi juure.

Mõne päeva eest maandus major Rudel võitluskaaslaste päästmiseks vaenlase liinide taga, ei suutnud aga mudase maapinna tõttu uuesti startida. Hoolimata oma haavadest õnnestus tal pärast seiklusrikkast põgenemist jõuda Saksa liinideni. Ta silmapaistvaid saavutusi austas Führer Saksa kõrgeima aumärgi annetamisega.

„Ugala" tänane etendus algab kell 15

Teater „Ugala" büroo palub meid teatada, et tänane teatrietendus algab kell 15 (3 p.l.) mitte aga kell 18, nagu varem müürilehtedega teatavaks tehtud.

Surm Moskvast

PK.— Kus bolshevikud iganes astusid Eesti pinnale, hõljus elanikkonna kohal terrori piits. Võõra türannia teed tähistasid sügavad haavad. Surm ja viletsus, rööviminе ja hävitamine olid verstapostideks, mida Moskva timukad püstitasid. Nad püstitasid need keset ühe maa õnnistatud rahuaega, maa, millele nad üle öö selga surusid hävitamise hullusärgi, selle korda purustades, selle elanikke piinates, tappes või küüditades.

Surm Moskvast paisati 2,5 aasta eest üle piiri tagasi. Need olid saksa relvad, saksa sõdurite julgus, euroopaliku vastutuse uhke vaim ja võitleva andumuse vaim, mis vabastasid Eesti sel silmapilgul, mil ta timukas valmistas seda väikerahvast lõplikult likvideerima. Eestlaste tänuks oli truu relvavendlus Euroopa saatusevõitluses.

Kuna bolshevism tänapäeval koondas oma armeed ja löögiüksused teist korda Euroopa väravale, kuna Eesti õnnistatud läve muutus taas piirikiviks Õhtumaa ja vene rohtlatest ähvardava surma vahel, kasvas võitlevate rahvaste kamraadlikkus endastmõistetava koostöö nende piirideni, kus ei ole enam küsimist ega vastamist, millega see vaikiv seotus omab lõpliku üleoleku võimsa jõu.

Surm Moskvast sihib loendamatute diviiside ja soomusüksuste varal Narva tõkkerivi vastu. Ta veeretas oma jalaväe tuime masse Pihkva ruumi, viimaseid üha jälle uuesti varustades oma tohutuist materjalitagavaradest. Ta hiilib ühtlasi aga ka üle Peipsi jääkatte, mis veel märtsi teisel poolel ühendab sädeleva sillana vene- ja eestipoolseid kaldaid. Peipsi halli uttu upub julgestusmeeskondade pilk kui lõpmatusse. Siin kannab surm Moskvast rööviva, tapva ja agiteeriva bandiitluse salakavalat ilmet, mis on võrsunud omapärasest koolist, olles selleks välja valitud ja kasvatatud, et tagamaal seda terrori ja rahutuste tõrviku abil lõpule viia, mida armeed ausas võitluses ei suutnud saavutada.

Kuidas Moskvast läkitatud surm täidab oma ülesannet, seda kogesid kalurid ja talupojad Torma ja Mustvee ruumis. Kui 13. märtsi hommikul levis kohutav teade, et üks bolshevikkude jõuk koos põgenenud eesti kommunistidega olevat üle järve saabudes siirdunud metsa, kulusid vaid mõne südametukse pikkused viivud, kuni esimesed ohvrid timukate laskude all kokku varisesid. Vaiksed metsateed muutusid surma teedeks, üksindased talud metsikute tulesüütamiste paigaks. Üle öö oli elu äkki muutunud väärtusetuks. Küll haarasid vanemad mehed toanurgast püssid, küll panid nad — nagu kord 25 aastat tagasi-padrunitaskud lambanahksete kasukate vööle ja kammisid koos välihallides mundrites nooremateega padrikud läbi, kuid nad ei suutnud seda olematuks teha, mis oli juba sündinud. Paljaksröövitud laibad metsas näitasid neile teed, mida bandiidid olid käinud. Röövitute kaebused osutasid neile suunda. Siis kerkis elatunud, nii mõnestki tormist vintsutatud eestlastes püha viha, kes siin kaitsesid oma põlde, oma karja, oma kodusid Moskva surma vastu, milline oli neilt kord juba kõik võtnud. Nad ründasid bandiite selle kibestunud fanatismiga, mis valdab hingi, kui on valatud süütult verd. Väheste päevadega kihutasid nad bolshevistlikud mõrvarid nende peiduurgastest välja saksa sõdurite relvade ette, sedavõrd kui nad juba ise nendega arveid ei olnud õiendanud. Ja lumistunud metsast korjasid nad kokku miinid ja lõhkekehad, mis olid bandiitidele kaasa antud, et eestlaste varandust õhku lasta.

Ainult vähesteks päevadeks oli surm Moskvast pääsenud üle Peipsi järve. Ta kandis seejuures kuuetaskus valet, nagu sooviks ta eesti rahvast vabastada saksa orjusest ja tappis Kasepääs esimestel tundidel eesti ema koos selle 2-aastase lapsega. Ta kiskus kalureid unest ja tassis neid väljasirutatud masinpüstoli ähvardusel metsa. Ta purustas pimedas vihas hoolikalt hoitud elumaju, ta varastas hobuseid ja röövis toidu isegi vaeseilt. Ta paiskas heina- ja õlekoormad lumme ja konfiskeeris kõik veokid, mida ta iganes kätte sai, et röövitud vara ja värisevaid vange kaasa vedada.

Kui hirmu sünge pilv möödus, kui hädaohustatud naised ja raugad julgesid päevavalgele ilmuda, kandsid nad oma surnud haudadesse. 54-aastast Aleksander Posti oli metsas tabatud reekoormaga ja tapetud ta kuklalasuga. Ühe talu lähedalt leiti kaks täiesti lahtiröivastatud, masinpüstoli valanguist mahaniidetud naist. Metsa serval Oskar Kattela talu juures langes kolm eestlast püstolilaskude läbi, nende hulgas 24-aastane Aleksander Kanson, kes 2-aastase töö järele ühes Pommeri talus veetis oma vanemate juures esimest puhkust, langedes siin bandiitide kätte, pidades neid relvastatud eesti omakaitseks. Surnu kandis laskehaavade kõrval näos rohke vägivalla jälgi. Veel ei ole eesti omakaitse staap suutnud lõpule viia juurdlust. Mõningad elanikud, kes suutsid bandiitide käest tulevahetuse kestel põgeneda, lebavad haavatuna haiglais. Teised roomasid veriselt oma kodudesse tagasi. Ja ka mets võib veel peita mõnd verist saladust, sest surm Moskvast saabus Peipsi läänekalda rahusse veriste rusikatega, enne kui teda suudeti tabada ja kahjutuks teha.

Ent Leningradi jõukudekomando käsklus, käsklus Meriküla mõrvade vaimus, on taas osa eesti rahva suhtes täide saadetud, rahva, kes üles tõusis, et kaitsta oma vabadust.

Sõjakirjasaatja Arnim Bledov

Nõukogude õhutõrjesuurtükk on saanud hävitava täistabamuse. (PK.-sõjak. Schödl Wb.)

DANEBROG UUESTI NARVA KOHAL

Taani vabatahtlikud võitluses Euroopa vabaduse eest

SS-PK. — Metsatuka äärés, mis najatub tihedasti vastu Narva jõe idakallast, oli kompanii öö jooksul asunud valmis positsioonidele. Läbi täiesti soostunud kaldamaastiku olid SS-kütid üksikult ja väikestes rühmades edasi tunginud. Vesi oli tunginud neile saabastesse ja pükstesse ja tuul vilistas kõledalt ning lõikavalt läbi märtsiöö. Niihästi kui padrik seda võimaldas, olid nad otsinud varju puutüvede ja lumistunud haobunnikute taga. Nüüd pidid nad kannatlikult ootama aohämarust, liikumatult tund tunni järele. Sest juba pisimgi liigutus, vähimgi kahin võis reeta neid vaenlasele.

Löögiüksus oli koostatud taani vabatahtlikkudest ja noortest Banati sakslastest. Selle ülesandeks oli läbi kammida metsariba Narva ja Pihkva maantee vahel. Esimese koiduga pidi rünnak algama koos äkilise kahuritulega. Selleni aga oli veel tükk aega. Noor taani oberscharführer, kes oma rühmaga moodustas otse jõe ääres parema tiiva, vaatab kella. Kesköö on juba mööda, veel jääb kuni rünnakuni neli tundi. Ta ajab end ettevaatlikult püsti ja piilub Narva poole.

Jah, mõtleb ta, nii pidi see olema ka tookord, enam kui 600 aasta eest, kui taani sõdalased asusid selle jõe ääres, kaitstes Õhtumaad vaenlase vastu idast. Enne, kui nad istusid koos punkris ja ootasid panusekäsku, olid nad kõnelenud sellest vanast saagast. Daneborg, taani rahvuslipp, oli tookord ilmund taani rahvale siin Narva juures. Kui idast kerkis päike, pimenes taevas äkki mustast pilvest. Sellest sähvis alla välk, pilv lõhestus pooleks ja taani sõdalaste silme ees kiirgas punane lipp, mida valge rist jagas neljaks ruuduks. Sellest alates jäi õnn taani relvadele truuks, ja venelane tõrjuti kaugele jõe taha soodesse.

Erksa meelega kuulatas noor taanlane öist vaikust, kuid ei kostnud midagi kahtlast. Daneborg! Ta mõtles tagasi päevale, mil Frederik von Salburg annetas esimestele taani vabatahtlikkudele selle lipu, mis neid saatis kõigis võitlustes, Ilmjärve ja Welikije Luki juures, hiljem Kroaatias ja nüüd jälle siin ülal põhjarindel, kus Taani rügement jätkab vana vabakorpuse traditsioone. Ka sellest kõneldi enne punkris, meenutades sõnu, mida Salburg lausus oma meestele selle päeva hommikul, mil teda ennast tabas surmav kuul: „Olge vaprad, poisid," ütles ta seekord, „ja kui me langeme, siis näeme üksteist Walhallas jälle."

Kuna aga see juhtus südasuvel ja tema mehi sageli piinas janu, lisas ta naeratades: „Seal on pealegi õlut laialt!" Veel tänapäeval elab tema lahkumistervitus taani vabatahtlikkude keskel edasi, samuti ka ta võitlusröõm ja ustavus aadetele.

Sel hommikul tekkis lühike, äge võitlus. Õnnestus üllatunud bolshevikke kaldametsast välja tõrjuda ja puhastada kogu maala kuni Pihkva maanteeni. Punkrid metsaserval suitsetati puhtaks ja purustati arvukad tankitõrje ja kuulipildujate positsioonid. Bolshevikkudel oli raskeid kaotusi, ja kui löögiüksuse mehed sooritatud ülesande järele tagasi pöördusid lähtepositsioonidele, tõid nad kaasa pool tosinat vange.

Päike on nüüd juba kõrgel ja ta hele paiste peegeldub Narva jõe voolus, mis siin, ühe elektrijaama paisu juures, on juba jääst vabanenud. Taani vabatahtlikud, kes läbimärgadena, külmetunult ja väsinult sammuvad piki kallast tagasi, heidavad veel kord lühikese pilgu sädelevale jõele. Nad armastavad seda jõge. Ja nad teavad, et neil tuleb siin Narva juures kaitsta oma lippude au ja taani rahva õnne.

SS-sõjakirjas. Peter Jäntsch

17,2-sm granaat laskemoonaautole

Elus vajatakse õnne. Ühes eriti lookleva saksa rindekäärus edela pool Narvat on maa üleskuntud pommidest ja granaatidest, kuna lumi on määrdunud halliks püssirohusuitsust. Ühe patarei laskemoonaauto oli otsinud varju ühe kivimurru juurest. Järgmisel hommikul — tugeva öise tulistamise järele — uskus autojuht vaevalt oma silmi. Tema veokil lebas suur, 17,2 sm pomm, ilma et ta oleks teinud märgatavat kahju. Tõenäoliselt oli granaat alla veerenud mööda majakatust, asetades end lõhkematult ja vagusalt teiste granaatide juurde. Tuli pürotehnik ja tõi hoolsalt ning ettevaatlikult, nagu seda paremini ei või teha vilunud käed vastsündinuga, lõhkemata mürsu koormalt alla, viies ta kaugele eemale väljale.

Sõjakirjas. Georg W. Krause.

Maks Eesti Majanduskoja heaks 1944. a. eest kindlaks määratud

Tööndusliku majanduse ettevõtete poolt Eesti Majanduskoja heaks 1944. aasta eest tasumisele kuuluv liikmemaks on kindralkomissari poolt kindlaks määratud ning vastava teadaande selle kohta toome meie lehe tänase numbri ametlike teadete osas.

Sedamööda koosneb Eesti Majanduskoja liikmemaks kolmest osast, nimelt põhimaksust, maksust palgasummamaksult ja maksust käibelt, mis kuuluvad õiendamisele kalendriveerandaastate viisi. Lähemad maksutähtpäevad, s. o. esimese veerandaasta eest maksu õiendamiseks, on 10 aprill 1944 (maks käibelt) üheaegselt käibemaksuga ja 15. aprill 1944 (põhimaks ja maks palgasummamaksult) ühes tööndusmaksuga. Järgnevate aastaveerandite eest tasutakse liikmemaksu vastavalt iga kalendriveerandaasta möödumisel.

Vesuuvi tuhasadu

40.000 inimest on peavarjuta

Bern. (DNB) Vesuuvi tulemäe tegevuse tõttu on Lõuna-Itaalias 40 000 inimest peavarjuta jäänud. Mõnes piirkonnas Vesuuvi ümbruskonnas oli tuhasadu. Kuni 3000 meetri kõrgusele tõusev Vesuuvi tuhk segunneb alla langedes pilvedes niiskusega ja muutub mudataoliseks massiks, mis tekitab liikluses häireid ja kahjusid. Kuigi Vesuuvi tegevus on viimaseil päevil vähenenud, kestab siiski tugev tuhasadu. Pompeji ümbruskonnas on tuhakate kuni kaks meetrit paks ning takistab tunduvalt liiklust. Praegu on tulemägi lumega kaetud, mistõttu laavamassid võtavad omapärase roosa värvuse.

Soome Punase Risti saavutus

Helsingist, 27. 3. Punase Risti päeval pühapäeval kõneles Soome presidendi abikaasa, proua Gerda Ryti ringhäälingus Punase Risti tegevusest. Proua Ryti, kes on Soome Punase Risti patroon, seletas muuseas, et oma ligi 70 aastase teaevuse jooksul on Soome Punane Rist loonud hulga heategevuseasutusi- haiglaid, laatsarette ja invaliididekodusid, samuti teinud ulatuslikku hooldamistööd. Sõja ajal on tema asutused leidnud veelgi avardamist. Rinde otseses läheduses asutati üle kümne rindelaatsareti. Praegu on Soome Punase Risti tähtsaimaiks tegevusalaks invaliidide eest hoolitsemine. Paljudest sõjainvaliididest on Punase Risti paranemiskodudes ja kutsekoolides saanud uuesti täisväärtuslikud kutsetöölised.

Ka pommirünnakute järele Soome linnadele on Punane Rist sooritanud väärtuslikke abistamistöid, kuna pommide läbi kahjusaanuile on antud esmaabina raha, riideid elatisvahendeid ja ulualust.

Ta koht on häbipostis

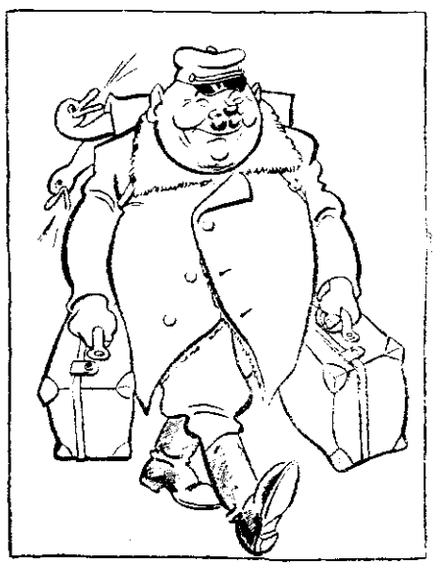

Kõigile vist tuntud kuju spekulant, kes rasvas ujub. Kolab läbi maa ja linnad, ajab kõrgeks aine hinnad.

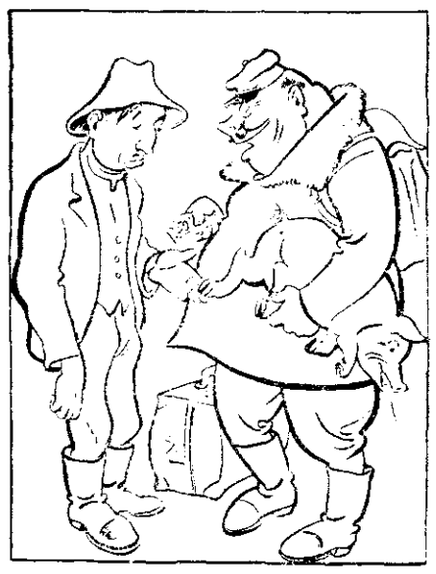

Naeruväärset hinda maksab ülesostetu kauba eest. Aga linnas, nii mis jaksab, kooril lihtsat linnainimest

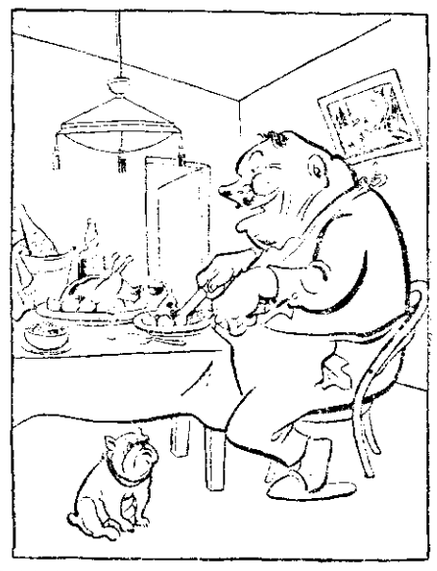

Toidukraami tal on laialt — see on kindlaks tehtud tõik. Mida tema pistab maialt, see teiste laualt puudub kõik.

Pataljon „NARVA" rünnakuil ja tõrjel

Episoode eestlaste võitlustest Ukraina steppides ja Dnjepri kaldail

Läinud nädala algul saabus kodumaale puhkusele meie kuulsusrikkamaid väeosi — pataljon „Narva". Pataljon „Narva" võideldes SS-diviisi „Wikingi" koosseisus, on kirjutanud oma nimele võidukaid lahinguid ja pataljoni kuulsus ulatub kaugele üle kodumaa piiride.

„Tervitan teid kui väeosa, kelle kangelasteod ei ole ainuüksi eesti rahva uhkuseks, vaid milliseid tunneb kogu Euroopa. Teie nimi — pataljon „Narva" — on kirjutatud kuldsete tähtedega eesti rahva ajalukku ja teie kangelasteod on parimaks pandiks meie tulevase elu ülesehitamisel. Eesti rahvas mäletab teid tulevikus kui võitjaid ja kangelasi."

Nõnda ütles „Narva" meestele oma tervituskõnes kindralinspektor SS-oberführer Soodla. Need kulgaliste lahingute tules karastatud mehed on oma rahva tõelised kangelased ja võitjad. Võideldes koos teiste Euroopa rahvastega relvavenduses bolshevismi vastu, on nad lahingute tules tõendanud eestlastele omast võitlusmoraali ning vaprust. Nende meeste raskeist ja kangelaslikest võitlusist annavad tunnistust hulgaliselt väljaantud esimese ja teise klassi Raudristid.

Võitlus idavaenlase vastu pole veel lõppenud. Pärast puhkust asub pataljon „Narva" taas võitluste teedele. Kogu eesti rahvas jälgib tolle kuulsusrikka pataljoni võiduteed. Sest üksköik missugusesse rindelõiku pataljon „Narva" ka rakendataks, jookseb vaenlane verest tühjaks kuulsusrikka pataljoni relvade hävitavas tules

Allpool toome mõningaid episoode pataljon „Narva" võitlusest Ukraina metsamaastikus. Jutustatud pataljoni ridades võitlused kaasa teinud juhtide poolt.

On öö...

Kuski Ukraina metsatihnikus. Kaks kompaniid pataljon „Narvast" on taas teel rindele. Nagu nägematud öövaimud sammuvad eesti poisid pimeduses. Viinud sõjamehe harjumusel võetakse sisse seisukohad. Kiiresti- kibedasti püütakse korraldada positsiooni, kaevuda.

Kompaniid on rakendatud ühe Saksa rügemendi kõrvale ja nende ülesandeks on kaitsta teatavat rindelõiku kuni eemal asetseva metsa servani.

Luure andmeil oli oodata vaenlase rünnakut paremalt ja pataljon „Narva" ülesandeks oli julgestada vasakul olevat rindelõiku. Kuid ööpimeduses oli vaenlane koondanud jõud vasakule ja juba ööpimeduses alustas ta tormijooksu „Narva" positsioonidele, kuhu see vaevu oli jõudnud alles kaevuda. Nagu hullunu rullus üks punamassi rünnaküksus teise järele „Narva" positsioonide poole, kust nad aga enam tagasi ei pöördunud, sest eestlaste valvsus ja tabav tuli niitis ründajad maha. Riismed tõmbusid kiiresti tagasi.

Oli aga ilmselt selge, et vastane ei rahuldu nende rünnakutega ja kõigi tundemärkide järele võis oodata peagi jälle uut üritust. Võis järeldada, et vastane tundis erilist huvi pataljon „Narva" lõigu vastu ning kavatses rünnata suurte jõududega.

Vanade lahingumeeste instinkt ja tähelepanekud ei peta peagu kunagi. Ei petnud seekordki. Juba varavalgel alustasid bolševikud taas tormijooksu eestlaste positsioonidele. Vaenlane alustas rünnakut marulise raskerelvade tule ettevalmistusel. Tule raskuspunkt oli kandunud just ühe kompanii paremale tiivale.

Ent kui algas bolshevike tormijooks, sattus ta eestlaste marulise tule alla, kusjuures talle tekitati suuri kaotusi. Vaenlane taandus, kogus end veidi tagapool ja alustas uut rünnakut. Seekord juba vasakult.

Olukord muutus „Narva" meestele võrdlemisi kriitiliseks, sest vaenlane ründas rindelõigust, kus puudus otsene laskerelvade toetus. Kuid seda rindesektorit tuli kaitsta iga hinna eest, sest vastasel korral oleksid vastase kätte langenud kolme kuni nelja Dnepri kaitsediviisi tähtsad varustusteed.

„Vasturünnakule!"

See oli hetke käsk, karm, kuid vääramatu. Kiiresti kogus kompaniiülem mehed. Ka kompanii paremalt tiivalt toodi abi ja ühiselt löödi vaenlane, kes ajutiselt eestlaste positsioonidesse oli sisse tunginud, vasturünnakuga jällegi välja. Mehed olid teadlikud oma ülesande tähtsusest ja suurusest. Sellest tiivustatuna ründasid nad hulljulgelt arvukalt üleolevat vaenlast, lüües selle taas tagasi.

Ent ikka ja jälle ründas veel vaenlane kangekaelselt. Kuid kaljukindlalt pidas „Narva" oma esialgseid positsioone, kuni saabus täiendus. Ning juba järgmisel ööl õnnestus vaenlase rünnakujõud ja ülekaal murda.

Vaenlase suure hallooga alustatud rünnakud „Narva" positsioonidele olid kokku varisenud. Üks laskurahelik teise järel tulle saadetud punaväelasi lamas surnuna eestlaste positsioonide ees.

Kuid ikkagi ei jäänud vaenlane veel rahule. Võis märgata, et ta kavatseb peagi uut rünnakute lainet. Seekord endisest veidi vasemal, kuhu koondas suuremaid jõudusid. Seda võis järeldada suurest kärast ja vandumisest, mis selgesti kostis „Narva" positsioonidesse. Et nad peagi jälle tulevad, oli pikemata selge.

Nii see ka oli... Jälle hakkasid nad kangekaelselt ründama „Narva" lõiku. Kuna „Narva" alles hiljuti asus positsioonile, polnud veel võimalik korralduda tõhusamaks vastupanuks. Oli suudetud vaid kiiruga veidi kaevuda. Ning samas tuli juba vastu võtta esimene bolshevike rünnaklaine.

Saanud esimesest rünnaklainest veidi hinge tõmmata, tuli vastu võtta uus lahing. Vaevu-vaevu olid sidemehed saanud korda seada telefoni.

Sõjas ning lahinguis on momente, kus tuleb hetkeliselt otsustada. Ühest hetkest oleneb sageli kogu lahingu saatus. Raske silmapilk nõuab momentaalset ja kainet otsustamist, sest — üks kõigi eest, kõik ühe eest, — see on lahinguväljade kirjutamata seadus.

Ka olukorras, millesse oli sattunud „Narva" pataljoni üks kompaniidest, kelle lõiku ründas vaenlane, otsustas üks hetk.

Kompaniiülem, poiste poolt armastatud noor leitnant, kelle lahinguväljadel ristitud nimeks oli „Vana Tou", otsustas kiiresti.

„Lähen ja juhin ise kahurituld".

Ja juba ta jookseiski kiiresti kahurväe ettenihutatud vaatlusposti, kus tellis kiiresti välja raskerelvade tule.

„Kes teie olete, et tahate juhtida suurtükituld?" küsis kompüliit patareiülem.

„Olen vana kahurväe mees ja oskan seda asjandust täpselt!" teatas kompaniiülem. Sellega jäädi rahule ning kohe hakkasid sadama hävitavad mürsud vaenlase ridadesse. Väikesed seadeldise parandused kompaniiülemalt — ja juba langesid täistabamused ründajate ridadesse.

Taas lõi „Narva" vaenlase rünnaku tagasi. Kompaniiülema hetkeline otsus, mis tegi momentsalselt jalaväelasest suurtüki tulejuhi oli otsustava tähtsusega.

Pärast mitmekordset rünnakut oli vaenlasel õnnestunud sisse tungida ühe „Narva" kompanii positsioonidesse ja kompanii lõigata kaheks. Vaenlase rünnakuid saatis jällegi tugev kahuri- ja tankitõrjekahurite tuli, mistõttu kompanii lahutatud osad kaotasid ajutiselt omavahelise sideme.

Üks lahutatud rühmaülemaid saatis välja sideluuretrupi, eesmärgil luua ühendus kompaniiülemaga ja tuua sellelt edaspidiseks korraldasi.

Kolm julget poissi asus sellele raskele teekonnale. Tuli hiilida läbi vaenlase rindest, et saada ühendust kompüliga.

Algul läks kõik kenasti. Ent siis äkki satuti kokku vaenlasega.

„Kuhu teie lähete?" küsisid bolshevikud, sest meestel olid seljas valged lumeülikonnad, mispärast bolshevikud ei aimanud midagi paha.

„Meie lähme kõõgi juure!" vastasid poisid kõige puhtamas venekeeles.

„Mis te sinna otsite?"

„Lähme kokale teatama, et ei maksa nii palju toitu rindele tuua, sest meie väeosal on palju kaotusi. Meid saatis komandör seda kokale teatama."

„No vot kui lähete seda teatama, siis püüdke üles otsida ka meie kokk ja ütelge temale sedasama. Ka meie üksusel on suuri kaotusi. Mis temagi asjata toidust siia veab. Eks ole, seltsimehed?"

„Miks mitte, seltsimehed, heameelega!" vastasid poisid, olles rõõmsad, et vaenlased neid ära ei tunnud. Õnnelikult jõudis sideluuretrupp kompaniiülema juure, tuues ühtlasi kaasa ka tähtsaid luureandmeid. Peagi seati ühendus kompanii lahutatud rühmade vahel taas jalule ja likvideeriti ajutine vaenlase sissemurre.

Vaenlane ründas kompanii üht rühma, mis kaitses tähtsat kõrgendikku. Bolshevikud olid arvuliselt suures ülekaalus. Kuigi rühm eestlasi kaitses end kangelaslikult, ähvardas neid siiski ümberpiiramishädaoht.

Ühele unterscharführerile tehti korraldus asuda rühmaga veidi tahapoole positsioonidele, et vältida piiramisohtu.

Kompaniiülem ja üks rühmaülemaid jäid kahekesi kompanii komando punktis kaitsma taandumisliikumist. Uus positsioon võeti endisest umbes paar-kolmsada meetrit tahapoole.

Bolshevikud märkasid taandumisliikumist ning hakkasid maruliselt tulistama kõigist relvaliikidest. Eriti tugev oli just raskerelvade tuli. Käratsedes ründasid nad kompanii komandopunkti, kus kompaniiülem ikkagi veel koos rühmaülemaga tulistas automaatrelvadest ründavaid enamlasi.

Nüüd saatis kompaniiülem ka rühmaülema tahapoole, jäädes üksi katma kompanii taandumisliikumist.

Lahinguväljadel ei tehta sõnu vaid tegusid. Ons vaja siiagi veel juure lisada palju sõnu? Vist ei. Ehk siiski. Ja vahest seda, et kompaniiülem oli viimane, kes ühtesoodu tulistades taganes oma kompanii juure saadetuna enamlaste lõhkevaist mürskudest.

Ülaltoodud võitluste kestel annetati pataljon „Narvale" kokku neli 1. ja viisteistkümmend 2. klassi Raudristi.

A. M.

UUDISEID KODUMAAKONNAST

Ka maaelanikkond olgu valmis õhukaitseks

Vaenlase korduvad õhurünnakud maal on küllaldaseks tõenduseks, et mitte ainuüksi linnade kodanikud ei ole ohustatud õhurünnakutest ja et mitte ainuüksi linnade kodanikud ei pea valmis olema õhukaitseks, vaid selleks peab mobiliseeruma kogu tagala elanikkond. Nii puudutab mainitud küsimus üheväärselt linnaelanikele kui ka maaelanikele kes sellesse ei tohi milgil tinglmusel suhtuda passiivselt, ega silmapilkugi viivitada õhukaitse tööde ettevalmistustega ja läbiviimistega.

Nii nagu tavalises elus on kehtiv põhimõte, et hästi ette-valmistatutena ja teadlikena võime lahendada neid küsimusi ja ülesandeid, mis muidu osutuks ülejõu käivake, nii on see kehtiv ka õhukaitse töös. Siis aga lisandub kõigile muudele veel see, et õhukaitse töös ei piisa üksikkodanike osavõtust ja tööle rakendamisest, vaid see vajab kogu kodanike organiseeritud valmisolekut ja vastastikkust abistamist.

Neil loetletud põhjustel on vajalik üksikisikutel omada tarvilikke teadmisi õhukaitsest, asuda õhukaitsetööde läbiviimisele, ja liituda korraldatud ühiskonnalikmetena tagala võitlusvalmis ühiskonnaks.

KORRAS JA KÄEPÄRAST OLEVAD TULEKAITSE VAHENDID JA ABINÕUD TÕHUSTAVAD VASTUPANU

Nagu rindesõduritel on võitlus- ja endakaitse relvad, millega suudetakse täita ülesandeid edukalt vaid siis, kui need on korras ja kui neid on küllaldaselt. Nii on tuleohu vastu võitlemise relvaks korras tulekaitse abinõud ja kustutusvahendid. Seepärast on iga kodaniku esimeseks mureks seada korda kõik võimalikud tulekaitse vahendid ja abinõud. Viimased asetada neile määratud käepärastele kohtadele ja nende juures teha korrashoiu mõttes alatisi kontrollimisi.

Vabad nõud täita veega ja hoolitseda selle eest, et käepärast oleks tarvilikes kogumites liiva ja vett. Vee ja liiva suhtes on kehtiv põhimõte, et mida enam, seda parem.

Ei piisa ainuüksi nõudes olevast veest, vaid veevõtukõlvulikeks varukohtadeks tulevad korrastada ka ligidalolevad tiigid, ojad jne., — kõik mõeldavad kohad.

KORRASTATUD HOONED JA PUHTUS VÄHENDAVAD TULEOHTU

Nii nagu puhtus on suurimaks vaenlaseks haiguslevikule inimeste juures, nii on see ka vaenlaseks tulelevikule hoonete juures. Seepärast tulevad hoonete ümbrused hoolega puhastada kergesti tuldvõtvatest objektidest, nagu õlgedest, heintest, hagudest ja teistest selletaolistest ainetest. Samuti tulevad korrastada majade pööningud, seal asuvad puituosad võõbata lubjakorraga ja sinna asetada küllaldaselt liiva.

Masinad ja teised tarvilikud põllutööriistad hoida eemal heinaküünidest ja kergesti tuldvõtvatest ainetest. Need seada selliseese olukorda, et nad oleksid kergesti päästetavad.

Ka vili ja toitained asetada nii, et neid oleks võimalik tuleohu puhul kergem eemale toimetada.

Paljudel kordadel on tuleohu puhkudel loomade lautadest ja tallidest väljatoomise takistuseks osutunud väljapääsude korraldamatus ja puudus.

Et tulevikus seda vältida, on tarvilik kõigi mainitud hoonete väljapääsud korrastada kasutuskõlvuliseks.

Maal lasub kogu õhukaitse organiseerimine politseiametniku või õhukaitse juhi õlgadel, kes ühest küljest on kodanikele ligemaks nõuandjaks, kui teisest küljest võimuesindajaks, kelle ülesandeks on kontrollida, et kõik eeskirjad tule- ja õhukaitse osas *leiaksid tegelikult ellurakendamist*. Ligema koostöö peab ta aga looma kohapealse tuletõrjega, kellega koos organiseerima kogu maa elanikkonna tugevaks õhukaitse organisatsiooniks.

Paide kogudus aitab sõjaskannatanuid

Koguduse nõukogu pidas aasta-koosoleku

Neil päevil pidas EELK Paide Püha-Risti kiriku koguduse nõukogu koguduse kantselei ruumes oma aasta-koosoleku, millisest osavõtt kujunes erakordselt rohkeks. Äsja peetud koosoleku päevakorras oli koguduse möödunud aasta-aruanne, 1944. a. eelarve ja valimised. Nagu koosolekul esitatud aruandest selgus, on Paide Püha-Risti kiriku koguduse möödunud aastane tegevus olnud kõigiti intensiivne ja viljakas, sellele vaatamata, et praegune erakordne aeg ühel või teisel kujul koguduse elu mõningal määral on pidurdanud. Mis puutub koguduse majanduslikku olukorda, siis on see enam kui rahuldav. Viimati nimetatud asjaolu kinnitab kujukalt ka see, et koguduse möödunud aastane rahaline seis ulatus 1 9130,77 riigimargale. Arvestades võrdlemisi suure ülejäägiga otsustas koguduse nõukogu sõjakorjanduse raames annetada meie rahvuskaasiaste abistamiseks ERÜ-le 1000 rmk. Paralleelselt sellega võttis koguduse nõukogu vastu otsuse, millega koguduse juhatuse käsutusse anti samuti 1000 rmk sõjakannatanute abistamiseks. Võrdlemisi vilgast tegevust on näidanud ka koguduse hoolekandering, millise tegevusest väärib esiletõstmist kohalikes sõjaväehaiglais viibivate eesti rindevõitlejate külastamine. Hoolekanderingi tööd kavatsetakse juba lähemas tulevikus veelgi laiendada, milleks on alustatud vastavate eeltöödega. Nagu esitatud aruandest nähtus, on möödunud aastal koguduse kassasse annetustena laekunud kogusummas 7450,53 rmk, seega iga koguduse liikme kohta 2,30 rmk ja iga liikmemaksumaksja kohta 5,21 rmk. Koguduse 1944. a. eelarve on tasakaalus 16658.38 riigimargal. Möödunud aastal oli koguduse liikmete arv 3177, kusjuures selles arvus on loetletud vaid need koguduse liikmed, kes oma kohustused koguduse vastu on täitnud kõigiti korralikult. Rõõmustavalt peab märkima, et möödunud aastal ületas koguduses sündide arv surmajuhtumite arvu. Nii sündis aasta kestel 109 isikut, kuna maeti 89 isikut. Kiriklikku abiellu registreeriti 33 paari. Armulaual käisid kogusummas 1018 koguduse liiget, neist naisi 700 ja mehi 318.

TÜRI UUDISEID

„Ugala" külaskäigult

Kolmapäeval ja neljapäeval andis „Ugala" teater Türil kaks külaskäiguetendust G. Meinecke lustimänguga „Kas mehed võivad olla truud?" Etenduste vastu valitses elav huvi ja mõlemal päeval jälgis komöödiat täismajaline publik, kes ei olnud kitsi aplausi poetamisega seal, kus see teenitud oli.

Mis puutub mängulisse külge, siis jätsid seekordsed etendused lavakunstiliselt vähem küpse mulje. Võis nentida kõikumisi osade tõlgitsemisel kui ka komistamisi tekstis. Oma osaga ei leidnud kontakti esimesel õhtul H. Tomson dr. Robert Väike kujus, ja seda vist külma vastu võitlemise tõttu(?).

Külm oligi vist see, mis põhjustas mõnegi ebaküpse momendi. Lubamatu nähtena olid ruumid jäetud täielikult kütmata, nii et enamik publikust istus saalis üliriietes. Et niisugune asi edaspidi enam ei korduks, peaks küll enam valvel olema need, keda selles vastutavaks tuleb teha, eeskätt majaperemehena tuletõrjeühing ja ka linnavalitsus, kes huvi peaks tundma kultuuriliste ürituste vastu. Niipalju puid peaks ometi leiduma. Lasta näitlejaid ja publikut külmetada, see on tervishoidlikult lubamata. Teatrietenduste jaoks puude hankimine ei tohiks küll ülejõukäiv olla. Tuleb ainuit loobuda liigsest mugavusest ja käed külge panna seal, kus see vajalik.

Ükskõiksust ja loidust teatavate isikute suhtes ilmestab seegi, et juba neljandat aastat tolkneb seltsimaja lavaeesriidena mingisugune määrdunud telgipuidan, mida isegi värvipatta pole suudetud kasta. Tahaks loota, et need, keda see asi puudutab, ükskord ette võtavad midagi teha.

Sõjakorjandus andis 3700 rmk

Äsja lõppenud sõjakorjandus on annud küllaltki tähelepanuväärseid tulemusi. Kokku on annetuste näol laekunud rahas 3700 rmk., mis teeb iga täiskasvanud linna kodaniku kohta 2 rmk. Pealeselle on vastu võetud esemelisi annetusi sõjaväehaiglate sisustamiseks.

Pühadepakid valmivad

ERÜ Türi komitee on kogunud mitmesuguseid toitaineid küpsiste valmistamiseks, et neid pühiks tervituspakikestes saata kodumaad kaitsvaile rindevõitlejaile.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Killukindlad kaevikud valmivad

Ühenduses killukindlate varjendite ehitamise vajadusega on paljud kodanikud ehitus- ja kaevamistöödega alustanud majalähistesse aedadesse. Viimased külmad on tunduvalt takistanud kaevamistöid. Siiski on juba paljud varjukraavid valmis. Mõned linlased, keda ei seo töökoht, on maale siirdunud omaksete-tuttavate juure. Selgetel õhtutel võib näha paljusid, kes ööks lahkuvad linnast.

Praeguse silmapilgu käsk! Kartulikasvatust tuleb kõigist raskusist hoolimata laiendada. Mis on seni sinu talus tehtud selle sinu rahva toitlustamiseks otsustava nõude täitmiseks?

Järvamaale otsustati asutada ulatusliku tegevusalaga kütteamet

Neljapäeval toimus Järva maanõunike järjekordne nõupidamine. — Pilk maakonna lisaeelarvesse ja uude eelarvesse

Neljapäeval, 30. märtsil toimus Järva maavanema kabinetis Järva maanõunike järjekordne nõupidamine, millist juhatas maavanem H. Lipp, protokollis P. Remma.

Enne päevakorra juurde asumist tehti maanõunikele teatavaks vahepeal tehtud maavanema otsus loomakorjuste kõrvaldamiseks Järvamaal, milline kiideti heaks. Päevakorra raames otsustati esimese küsimusena kiita heaks maavanema otsus, millega Järva maavalitsus omandab 3000 riigimarga ulatuses osaühing „Eesti Autopark" osatähti. Edasi ühineti maavanema seisukohaga 2000 riigimarga suuruse toetuse määramiseks ERÜ'le peaasjalikult rindevõitlejate perekondade abistamiseks Järvamaa ulatuses, kuna terroriohvrite abistamiseks Tapal on kasutada teised summad ning selleks otstarbeks on ka piirkonnakomissar määranud esialgu 50.000 riigimarka ja võimaldanud mõnes ulatuses riidevarustust.

Edasi kiideti heaks maavanema otsus, millega tagavarakapitali täiendatakse 80.000 riigimarga võrra.

Järgmise päevakorra punkti all kuulati ära maavalitsuse sekretäri P. Remma ettekanne põhjalik seletus Järva kütteameti asutamise vajadusest ja kiideti heaks otsus 15.000 riigimarga suuruse tegevuskapitali määramiseks kütteametile.

Nagu ettekandest selgus, on kütteameti asutamise küsimus tõusnud eriti akuutselt päevakorrale just tänavu, kus *küttematerjalide* vanad reservid on kas lõppenud või lõppemas ja on vajalik astuda kiireid korraldusi küttekriisi lahendamiseks. Tulevikus kujuneb küttematerjalide ost ja müük puhtkaubanduslikus korras hädavajalikuks. Küttekküsimusi ei saa võtta kergekäelisemalt kui toidukküsimusi. Loodav kütteamet oleks isemajandav ettevõte, mis katab kulud küttematerjalide müügist saadud tuludest. Kavatsuste kohaselt kujuneks Järva kütteamet suureks kütteainete keskuseks, milline jaotaks küttematerjali nii asutustele kui ka isikuile. Selleks loodakse üle maakonna vastavad laoplatsid. Lisaks sellele jääks kütteameti korraldada ka isevarustamise propageerimine jne. Kütteameti isikuline koosseis kujuneks esialgu 4-isikuliseks, kusjuures selle juhatajaks oleks üks maavalitsuse liige.

Küsimuse ümber võeti elavalt sõna ning kütteamet leiti olevat hädavajalik.

Päevakorra eelviimaseks ja viimaseks punktiks olid 1943/44. a. lisaeelarve nr. 1 ja 1944/45. a. eelarve.

Esitatud 1943/44. a. lisaeelarve nr. 1 haarab ajavahemikku 1. aprillist 1943. kuni 31. märtsini 1944. a. Eelarve on tulude-kulude osas tasakaalus Rmk. 174.893.— Lisaeelarves on keskasutise osas tulude suurenemine 30.350 Rmk suuruses, kulude vähenemine Rmk. 144.543 ja kulude suurenemine Rmk. 174.893 suuruses. Kulude osas esinevad suuremate kulutustena o/ü Eesti Autopargi aktsiate omandamine, nimelt Rmk. 3000. Edasi Järva Maavalitsuse Kütteametile käibekapitaliks Rmk. 15.000 jne.

Maavalitsuse 1944/45. a. eelarve kava koostamisel on silmaspeetud Maakonnaseaduse nõuete rakendamist, Maavalitsuse edustamist, kasumajanduslikkude talude ja ettevõtete tootmise ja tulukuse tõstmist, niipalju kui seda sõjamajanduslikus olukorras on võimalik teostada.

Üldisest sõjaolukorrast tingituna on piiritletud vaid hädavajaliste ja küllaldaselt mittereaalsete kulukrediitide eelarvesse võtmist. Ka ei kasuta maavalitsus talude ja ettevõtete talituskapitali täiendamiseks, mida kasutatakse erikapitalide valitsemiskorra alusel, vajaduse kohaselt talumajapidamiste ja ettevõtete eelarve katteks. Peale eelnimetatu on võrreldes 1943. a. eelarvega võetud 1944. majandusaasta eelarvesse kõigi kuni 16 a. vanuste puudustkannatavate laste toetusena võõras perekonnas kasvatatavale lapsele lepingu alusel kuu toetusnormina kuni Rmk. 25 ja teistele a Rmk. 20, mis nõuab enam kulu ca Rmk. 51.000.—

1944/45. a. eelarve on tasakaalus 577.725 riigimargal. Tulude osas loodetakse laekuvat maksudest Rmk. 403.500, varadest ja asutustelt Rmk. 145.625 ning muudest tuludest Rmk. 28.600.— Kulude osas moodustab suurema väljamineku tervishoid, nimelt 205.099 Rmk. Suuruselt järgmise kuluna esineb sotsiaalhooldus — 169.535 riigimargaga. Edasi järgnevad haldamine 98.909 Rmk, haridus 70.695 Rmk, muud kulud 31.887 Rmk ja varad ning ettevõtted 1600 Rmk.

Nii lisaeelarve kui ka eelarve kiideti heaks. Koosoleku lõpul arutati mitmeid maakonna ellu puutuvaid küsimusi.

Terrorirünnakud Tapale

Elanike vastupanujõud ei murdu vaenlase metsikus hävituskires

Tapa linn on olnud viimastel aegadel mitmel korral bolševike metsiku hävitamiskire eesmärgiks. Hoolimata sellest, et Tapa elanikkond kuulub kaugelt valdavas enamuses töölisklassi, kelle kaitsjaina reklameerivad endid bolševikud, on mitmel ööl ilmunud linna kohale enamlaste kümned mõrvalennukid ja katnud lainelistes rünnakutes linna arvukate lõhke- ja süütepommidega.

Tänu ametivõimude energilisele tegutsemisele ja tänuväärsele ettenägelikkusele, mille tõttu on Tapa evakueerimine teostunud juba aegsasti, ei ole rünnakud saavutanud oma otsest eesmärki ega suutnud tappa olulisel hulgal elanikke. Küll on aga muudetud suur hulk Tapa maju rusuhunnikuiks ja muudetud samuti hulk maju elamiskõlbmatuks. Tapa rusude vahel selgub kõige kujukamalt bolševismi õnnistus, mida ta tõotab Euroopa „töötavale rahvale".

Nagu teised hävitatud linnad, nõnda kerkib ka Tapa kord jälle — senisest kaunimana, moodsamana ja suuremana. Võtku kõik — ka vaenlane — seda teatavaks. Võtku ta aga teatavaks ka seda, et ükski mõrvarünnak ei suuda murda tapalase ega ühegi eestlase vastupanujõudu. Rusude vahelt vastu hirvitav bolševismi elajalik nägu aina kasvatab meie viha barbaarse vaenlase vastu ja kinnitab meie võitluse täielist suurust ning õiglust oma olemasolu ja kogu Euroopa eest. Rusudest, tuhast ja varemeist tõuseb Tapalgi suur selgus ning kasvab oma olemasolu eest võitleva eestlase selgroo tugevus. Iga järva külale või talule tulistatud pardarelvade valang ning heidetud pomm ütleb: „See on bolševism oma tõelises olemuses ja surmaeelses nõrkuses. — Kui viletsad massid ei suuda relvaga rindel võita terasest kaitsjaid, tulevad nende mõrvalendurid, tapavad öövarjus töötavat rahvast ja hävitavad nende higi ning vaevaga ülesehitatud peavarjud, kogu eluaja töövilja."

Ja selles karastub meie murdmatu tahe — võidelda, kuni on hävitatud viimne bolshevik ning ehitada siis uuesti üles oma armsad ning ilusad linnad.

Uusi ohvreid enamlaste mõrvakeldrist

Seni leitud 5 kuklalasuga laipa

Nagu juba teatatud, leiti 25. märtsil Tallinnas, Pikk tn. 57 maja hoovil asuvas keldris toimetatud koristamistöödel, enamlaste mõrvaohver, kes oli maetud õhukese prahikoore alla. Laiba juurest leitud esemete kaudu suudeti kindlaks teha, et tapetu oli Tallinna elanik Valdur Mutt, kes oli NKVD poolt arreteeritud 26. augustil 1941. a. Kuna samast kohast leiti veel üks saabas, siis jatkati ZEV-i esindajate poolt seal kaevamistöid. Selle tulemusena kaevati keldrist asuva prahikorra alt välja 27. märtsi jooksul veel neli laipa. Kuna on võimalik, et seal võib leiduda veelgi enamlaste mõrvaohvreid, siis jatkatakse veelgi kaevamist.

Laibad on kõik õige tunduval määral lagunenud ning isikute kindlakstegemisel võivad abiks olla ainult laipade juurest leitud esemed. Selgunud on aga seni toimetatud laipade ülevaatusel, et enamlaste mõrvaohvrid on tapetud kõik NKVD poolt üldiselt praktiseeritud kuklalaskudega.

Mõrvaohvrite juurest leiti ka mitmesuguseid pisiesemeid. Nii leiti eesti sõjaväelase või kaitseliidu pluusi riietatud laiba juurest taskukell, 3 pliiatsit, hambahari, teelusikas ning ümbrikke, milles valget paberit, kuna jalas olid säärikud.

Teine laip, mis kaevati selle lähedalt välja, kandis meremehe riietust ning selle juurest leiti võtmekimp, mille hulgas 3 šnepperivõtit, taskukell ja habemenuga, jalas olid ka sellel säärikud.

Kahe ülejäänud laiba juurest mingisuguseid esemeid ei leitud. Laibad asusid kõik ühes keldrinurgas paisatult üksteise peale risti-rästi.

Kuna Valdur Mutt, kelle isik suudeti kindlaks teha, oli arreteeritud 26. augustil 1941. a. ning Tallinn vabastati kaks päeva hiljem, siis on tõenäoliselt kõik mõrvaohvrid surmatud sellel ajavahemikul ja arvatavasti samas keldris.

Pikas tänavas nr. 57 asuvas majas asuv enamlaste ajal mingi NKVD väeosa ning hoovil asuvaid keldreid kasutati kõigi andmete kohaselt vangide kinnipidamiskohana. See kelder, millest leiti mõrvaohvreid asub hoovi tagaküljel ning sinna viib õuelt äkiline kivitrepp. Keldriruum on umbes 10 m suur, kividest võlvitud laega ning mingit aknaavaust sellel ei leidu. Põrand on kivist, kaetud paksu prahikorraga. Keldri kõrgus on vaevalt paar meetrit ning jätab üldiselt väga sünge mulje.

Nagu arvata võib laipade juurest leitud esemetest, oli enamlastel oma ohvrite tapmisega kiire, sest tavaliselt korjasid nad oma ohvrite juurest ära kõik hinnalisemad esemed, missugused elid aga nüüd jäänud alles.

Mõrvaohvrite juurest leitud esemed pannakse välja Tallinnas ZEV'i büroos.

Enamlik mõrvaterror laste ja raukade vastu

Enamlased pommitasid oma viimasel terrorirünnakul Tallinnas peamiselt elamuterajoone, mille tõttu ohvritest kõige suurema protsendi moodustavad naised, lapsed ja raugad, keda veel ei jõutud evakueerida.

Enamlikud õhumõrvarid tapsid terveid perekondi. Odra tn. nr. 5 majas hukkus Herta Friedeberg koos kuue lapsega, kellest Laine oli 13, Leidor-Valentin 11, Ülo 9, Mall 5, Jakob 3 aasta ja Maie 7 kuu vanune.

Vanima tütre Laine surm ei ole kindel, sest tütarlaps oli pidanud minema võõrsile, kuid tema saatuse kohta ei ole midagi teada.

Perekonnaisa on teenistuses ühes eesti sõjaväeosas. Kui ta jõudis omaste elukohta, ei olnud enam midagi päästa, ta kodu oli hukkunud ja perekond sisse põlenud.

Reimani tän. nr. 6 hukkus korter nr. 10 kolm vanemat isikut ja kolm last: Juhan Peedupuu 82. a., Leontine Kask 57. a., Emilie Sepik 55 a. ja lapsed Raidu 12, Herta 10 a. ja Tiit 2 aastat vanad. Kõik lapsed olid Peedupuu kasulapsed.

Jakobi tän. 13—1 sai surma 50-a. Liidia Vahtrapuu ja viimase lapsed 3-a. Toivo ja 1-a. Kalle. Sakala tn. nr. 20 leidsid surma 47-a. Hilde-Johanna Kressel, 43-a. Viktor Kressel, 64-a. Emilie-Frederike Kressel ja 4-a. Toomas Kressel. Koidu tän. 107-4 sai surma 37. a. Meeta-Elviira Valland koos 12-aastase tütre Tia ja 14-a. tütre Silviaga.

Magdaleena tänavas purustasid enamlikud õhumõrvarid vanadekodu, kus hukkus 12 inimest, nendest enamus kõrges eas raugad. Hukkunud Maria Kirchfeldt oli 88-a., Lisa Mäe 73-a., Liisa Grenzman 85-a. Anna Poom 78-a., Agnes Sõrmus 78-a., Anna Tohver 34-a, Ottilie-Pauline Trenman 75-a., Elisabeth Olter 69-a., Vilhelmine Laks 84-a., Egbert-Mihael Jürimaa 51-a., Eugenie Soop 33-a. ja Karl Saks.

Kohati on väetid lapsed lämbunud lõhkepommidega purustatud või süütepommidega süüdatud majade keldreis, kuna nad ei suutnud end ise aidata ja ema oli kas surma või vigastada saanud. Samal põhjusel langesid enamliku mõrvaterrori ohvriks protsentuaalselt suurel määral ka vanakesed.

Soome 130 000 põhjapõtra

Helsingist. 24.3. Põhjapõtrade kasvatuse Lapimaal teatatakse, et praegu kasvatavad põhjapõtru umbes 10 000 maaomanikku. Põhjapõtrade arvu hinnatakse umbes 130 000 -le. Suurimad põhjapõtrade karjad koosnevad umbes 1000 loomast, kuid selles ulatuses esineb neid harva. Enne sõda loeti Lapimaal umbes 231 000 põhjapõtra.

Uued ümberhaaramismoodused

Minevik ja olevik, Leuktra, Cannae, Sedan, Tanneberg, Kutno ja Tomašov on teinud ümberhaaramise klassiliseks rünnaku võitlusvormiks. Tema rakendamise eelduseks on, et vastase üks või isegi mõlemad tiivad ripuksid ründajale toovutatult õhus. Kui need aga toetuvad läbipääsmatuile maastikuläikudele (mäestikud, sood, mered, järved) või kaitsevad neid tugevad tagumised reservid, siis tuleb ümberhaarangust loobuda ja kasutada teist klassilist rünnaku võitlusvormi — läbimurret.

Saksa taktika näitas käesolevas sõjas, kuidas ka sellest lähtudes võib lõpuks jõuda ümberpiiramiseni. Uus võitluskogemus ilmnes eriti silmapaistvalt Saksa poolel kabel esimesel idasõjaretke aastal.

1941. a. suvel ja sügisel ning 1942. a. varakevadel toimunud suured kotilahingud arenesid laiaulatuslikkude nõukogude tõrjerinnete strateegilistest läbimurretest. Tüüpilisimaks näiteks on siin kahtlemata Kiievi lahing 1941. a. septembris ja oktoobris.

Nädalate viisi olid saksa diviisid püüdnud seda tugevat kindlust, milleks nõukogud olid välja ehitanud Ukraina vana pealinna, vallutada frontaalrünnakuga. Siis aga otsustati muuta rünnakutaktikat. Suunati rünnakukiilud põhja- ja lõunapoole linna. Rünnakukiilud tungisid läbi — ületasid Desna ja Dnepri ja moodustasid sealpool jõge sillapäid. Soomustükseud tormasid neist sillapeadest kaugele vaenlase tagalasse ja sulgesid üsna varsti ringi ümber linna.

Jalaväe-diviisid, kes neile järgnesid, muutsid selle ringi mitte vähem lühema aja jooksul surnukskägistavaks köidikuks. Sajad tuhanded bolshevikud rändasid saksa vangilaagreisse.

Saksa juhtkond oskas aga selles uuesti kombineeritud läbimurru-ümberhaaramisnetluses võtta abistava teerajana kasutusele ka lennuväge, et haarata ümber mitte ainult horisontaalselt, vaid ka vertikaalselt. Nii maandusid saksa langevarjurid ja õhuväeosad 1941. a. maikuus toimunud suure läbimurruoperatsiooni alustajaina Belgia-Hollandi piirivalve seljataha, vallutades ilma nimetamisväärse vastupanuta täiesti üllatunud vastase poolt kindlustatud Roterdami ruumi ning terve rea tõrjerindele tähtsaid liiklusning järeleveokeskusi. Langevarjukütid ja -pioneerid maandusid isegi seespoole kindlustatud ala ja Eben Emaeli kindluse platvormile, hoides selle meeskonda nii kaua tule all, kuni väljastpoolt ründajad neile käe ulatasid, et alistada üheskoos kaitsjaid.

Nõukogud, kes õpetasid sõjalise kasvatuse seltsi Osoaviahimi kaasabiga välja sadu tuhandeid mees- ja nais-langevarjureid, kes korraldasid esimese suure langevarjurite manöövri ja kes enne sõja algust kiitlesid, et nad on langevarjurite-väeosade väljaõpetamises esikohal, ei osanud tegelikult oma paremust tõestada.

Nad ei julgenud rakendada saksa rinde ümberhaaramiseks suuremaid langevarjurite ja õhudessandi üksusi, vaid saatsid väiksemaid rühmi saksa rinde tagalasse seal tegutsevate jõukude toetamiseks ning tugevdamiseks. Britis ja Põhja-Ameerikas oli sõja puhkemisel või nende sõttaastumisel langevarjurite väljaõpetamine alles lapsekingades. Seetõttu oleme neist senini ka vähe kuulnud. Sitsiilias Etna juures saksa tõrjepositsiooni ümberhaaramiseks rakendatud inglise langevarjurid ei saavutanud mingeid erilisi tulemusi.

Kolmas sõjaväe osa, merevägi, oli juba maailmasõja ajal ümberhaaramisel abistavaks teguriks. Tuletagu meelde inglaste ebaõnnestunud maandumiskatset seoses Flandria lahinguga 1917. a. Zeebrügge juures saksa allveelaevade baasi ümberpiiramiseks. Suurejooneliste strateegiliste ümberhaaramisoperatsioonidena tuleb vaadata ka ühendatud võitlusjõudude maandumisi Callipoli poolsaarel ja Saloniki juures, milliste õnnestumine oleks võinud kergesti hävitada teljeriikide lõunatiiva.

Käesoleva sõja kestel on inglased korduvalt katsetanud saksa tõrjerinde ümberpiiramisega mere kaudu nii Põhja-Aafrikas, Sitsiilias kui ka Lõuna-Itaalias, kuid nad on ikka pidanud kogema, et see ei ole nii lihtne, nagu neile näis sellest edust, mida saavutasid sakslased oma suurte ümberhaaramislahingutega. Nad kas nõrgestasid oma ümberhaaravaid väeosi või ei viinud nad neid küllalt kaugele seniseist tulipunktidest, või puudus väeosadel vajalik tegutsemisvärskus, või andsid nad oma vastaseile britlastele omase aeglaselt ning ettevaatlikult ülesanne teostamisele asumisega aega võtta tarvitusele vastuabinõusid. Igatahes ei saavutanud nad loodetud mõju ei Tobruki, Messina, Termoli ega ka Ortona juures.

Samuti ei toimunud viimane tugevdatud jõududega üritatud maandumiskatse Nettuno juures saksa rinde haaramiseks läänest või isegi seljatagant kuigi õnneliku tähe all. Siin kõhklesid anglo-ameeriklased jälle, julgemata võtta endale riisikot, et ümberhaarajad, tormanud tundmatule ei-kellegimaale, jälle ei pea tagasi pöörduma. Kui nad lõpuks tegutsema hakkasid, põrkusid nad vastu kiiresti kohale saabunud, tõrjevalmis, operatiivselt liikuvamaid ja võitluses kindlameelsemaid saksa väeosi.

Ungari rahvas hingab kergemalt

Umbusu õhkkond taandus usaldava lootuse eest

Budapestis, 25. märtsil.

Ungaris valitses enne viimaste päevade sündmusi kuude kaupa eriline õhkkond. Paljud läbireisijad pidasid Budapesti elusid teatavatele kitsendustele ja hindade tõusule vaatamata siiski „rahuaegseteks". Mõnegi ungarlase püüdeks oli elada nagu saarel. Kes aga oli enam kui ainult huvireisija ja hotellisaalide ning lõbustuskohtade külastaja ja suutis tunnetada Budapesti, veel enam aga maa ja vähemate linnade tõelist õhkkonda, see nägi kerglase elu maski alla pugeva väherõõmustava hoiaku, mis tungis võõrasteliikluse peatuskohtadesse, tagant ka tegelikku olukorda. Ungari rahvas ei tundnud end hästi. Ta oli rahutu. Ta muretses enda pärast. Elanikkonna tervema osa vaistlik hoiak tundis lõhet ja juutliku, juurtetu seltskonna palavikutiinel taustal lokkavat teadlikku kindlusetust, mis avaldus mõningate ajalehtede veergudel ja üksikute isiksuste väljendustes. Elanikkond tundis enda nahal varustumisi, elustandardi, hindadetõusu küsimustes juutliku vaimu kasvavat survet ja juutluse suurenevat mõju.

Kibedusega nägid ungari honvedid, kes võitlesid idarindel, kuidas Budapestis salongibolshevikud püüdsid kahandada kohutavat bolshvistlikku hädaohtu. Nad leidsid üksikutes ajalehtedes fraase ja lobisemist humaansusest, nagu seda serveeriti veerand sajandit tagasi Ungari vastupanujõu nõrgestamiseks, ja imestasid, et vastutavad isikud, vaatamata endi varematele läbielamustele, mitte üksnes sallisid vasakpoolse opositsioonilise elemendi õõnestavat tegevust, vaid lasid sellele osaks saada koguni mõningaid soodustusi. Sotsiaaldemokraadid ja väikepõllupidajate partei arendasid elavat tegevust. Suurel Klausenburgi kommunistideprotsessil tunnistasid kaebealused, nad olevat Moskvalt saanud juhtnööre sotsiaaldemokraatlikku parteisse astumiseks, milline partei oli Ungaris põrandaaluse bolshevistliku agitatsiooni lennukiteemalaevaks. Nii ilmne kui oligi vasakpoolsete parteide kasvav tegevus ja nende riigivastane hoiak, nad ei leidnud pidurdamist, nad võisid vabalt tegutseda.

Igat selgelt mõtlevat inimest hämmastas teatava aristokraatliku ja kirjandusliku kliki anglo- ja ameerikamaania domineerimine, mis avaldus ajakirjades „Ünnep" („Pühapäev"), „Hid" („Sild") ja ajalehes „Magyar Nemzet" („Madjari rahvus"), koos juutliku vaimuga. Ungari ja Euroopa kirjanikud ja probleemid olid neile ajakirjadele tundmatud ja kõrvalise tähtsusega. Selle eest aga kirjeldati üksikasjalikult mõnd külaskäiku Rotshildide paleesse Londonis, võrgutamise eest vastutusele võetud filmijuudi Chaplini elukäiku, ameerika girli-tüübi muudatusi, Londoni kaugenägemisstuudio kaunemaid tütarlapsi ja muid sääraseid „elulisi" küsimusi. Kirjandusliku kostina pakuti inglise kriminaalromaane. Ringkonnad, kellede poliitilised esindajad püüdsid ungari rahvasse istutada sõjatüdimust, tegid, nagu ei esinekski Ungaris mingisuguseid probleeme ja nagu tegeleks kogu maailm igavusest selliste tühiste asjadega. Vaistukindel rahvas aga suhtus sellistesse inimestesse eitavalt ja anglo-saksidegi poolt kuuldus nende aadressil põlglikke sõnu.

Kuhu see peab viima? Üha jälle asetasid selle küsimuse nii poliitiliselt vastutustundelised madjarid kui ka väike mees linnas ja maal, raputades pead teatavate ajalehtede informatsiooni ning rea omapäraste nähete üle. Üha suurema arusaamatusega ja murega jälgiti Kallay valitsuse fraasiderohket ja vastuolulist hoiakut. Rahva ja valitsuse vahel suurenes järjest lõhe. Kogu maal kasvas umbusk ja murelik pinge. Sotsiaalne viletsus, eelpoolkirjeldatud klikede ülekäte minev tegevus ja häbematu juutluse, milline muutus üldiselt üha üleolevamaks ja ülemeelikumaks, uus esiletung, äratasid järjest tugevamat vastumeelsust elanikkonna laiemates ringides, talupoegade, soliidsete kodanikkude ja rahvusliku intelligentsi hulgas. Kogu parempoolselt käälestatud elemendi tõrjehoiak muutus üha ilmsemaks ja just see, mitte võimukeskust valdavate ja nautivate ringkondade põiklemised, võitis rahva hulgas pidevalt uut pinda.

Ajakirjanduses ja kõrges poliitikas võis märgata Kallay ja mõningate tema kaastööliste vankumist. Et aga Ungaris peitus kasvav sisemine kriis ja oli alganud valitsuse võõrdumine rahvast, seda märkas ainult see, kuigi kohe, kes puutus kokku elanikkonnaga. Võib vaadata sellele sümboolselt, et just mõlema vabaduspäeva — 15. ja 20. märtsi vahel — toimus murrang, mis andis ungari rahvale masenduse- ja murekuude järele jälle lootust. Ühel eelkevade pühapäeval astus Kallay valitsus tagasi. Kuna paljudes kohtades elanikkond südamlikult tervitas sissemarssivaid saksa vägesid, aimasid Budapestis vaid vähesed, mis oli sündinud. Küll levisid pärastlõunal sellest kuuldused, kuid ei raadio ega esmaspäevased ajalehed ei kinnitanud neid. Pealegi olid esmaspäeval kõik ärid peale elatisvahendite kaupluste ja pankade suletud, nii et teated sündmustest levisid Budapestis aeglasemalt kui muidu. Teisipäeval aga teadsid kõik, mis oli juhtunud.

Ungarlus hingas kergemini. Kõigilt oli taandunud raske koorem, ja elanikkond tundis end vabanenuna. Pilk oli jälle rõõmus, naer teesklusela. Nüüd tunti, kuidas väike klikk oli tahaplaanile surunud Ungari tõelised jõud ja ehtsa mõtteviisi. Nüüd võis jälgida, kuidas rõõmustati pöörde üle ja kuidas levisid usaldus ning lootus. Pead lasid norgu ainult need, kes seda eelmisel nädalal nõnda kõrgel kandsid juudid, keda üksnes Budapestis leidub pool miljonit ja kes seal omavad enam kui 80% rahvuslikust üldvarandusest. Nemad olid end senini tundnud kindlustatuna. Nad olid levitanud kuuldusi Slovakkia okupeerimisest, režiimivahetusest Rumeenias ja muudki mõttetust, kogedes nüüd, et mõninga viivituse järele lõi siiski nendelt võimuvõtmise tund, mille eest nad arvasid end juba pääsenud olevat.

Kõigile rahvavõõrastele elementidele Ungaris on aeg täis saanud, selle vabastava tunnetusega ühendab elanikkond teadmise ja ootuse, et nüüd võidakse lõpuks ometi rakendada oma jõude enda hüvanguks ja Euroopa ülesehitamiseks töös ja võitluses, selles näeb ungari rahvas toimunud murrangu mõtet ja käesoleva tunni, mil Ungari kriis jõudis pöördepunktile, õnnistust.

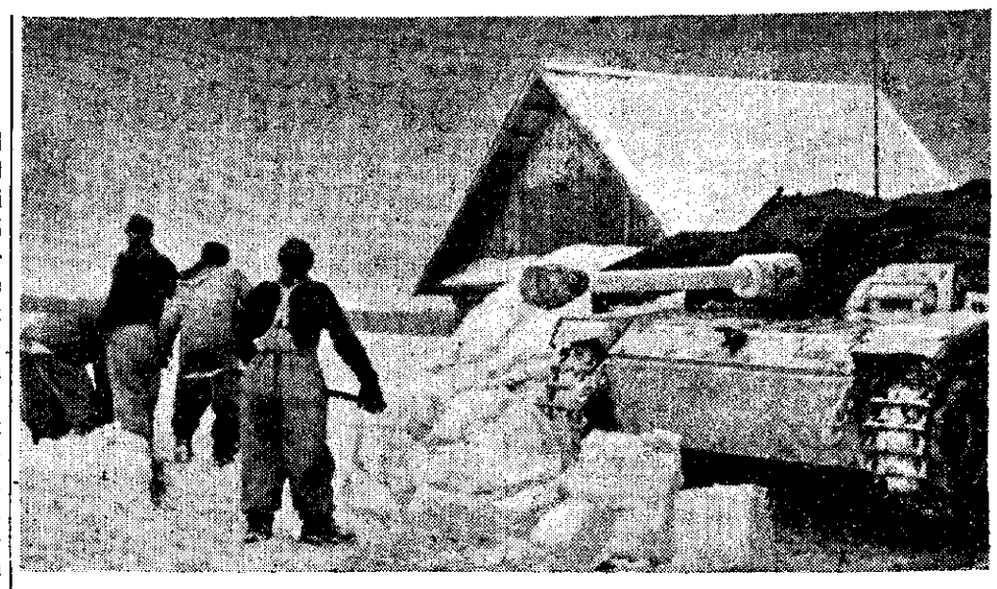

Lumekamakad muudavad tanki vaenlase poolelt nähtamatuks. Pk.-Jacob (Wb.)

Saksa lennuväe saavutused praeguses sõjas

Lennuväe kindral Quade, kes on tuttav oma raadioettekannete kaudu, esines hiljuti ülevaatega saksa lennuväe koostööst maaväega kõikidel lahinguväljadel praeguses sõjas. Arusaadavatel põhjustel ta ei saanud puudutada õhujõudude rakendamise aktuaalsemaid küsimusi, milleks ei ole veel aeg. Siiski oli tema ülevaade väga selgitusrikas.

Käesoleva sõja algul saksa lennuvägi saavutas jõulise tegevusseastumisega 48 tunni jooksul ülevõimu algul Poola ja hiljem Jugoslaavia ning Kreeka üle. Prantsusmaa jaoks vajas ta 4 ning Weygand-liinist läbimurdmiseks veel kord niisama palju päevi. Norras tuli lennuväel vallutada endale esmajoones lennuväilju. Selleks ürituseks oli saksa võitluslennukeil võimalik võtta kaasa ainult nii palju kütteainet kui see oli vajalik sinnalendamiseks ja hädapärast ka kahetunniseks võitluseks, siis olid nad sunnitud maanduma.

Idarindel on õhujõud senini tulistanud alla kaugelt enam kui 40.000 Nõukogude lennukit. Juba ainuüksi sõjateateis mainitud jahteskaadrid „Udet" ja „Mölders", mis on muuseas rakendatud idas, tulistasid alla või hävitasid kokku üle 18.000 lennuki. Õhutõrjekahurvägi tulistas omapoolt kokku 17.000 lennukist umbes 50% alla idarinde kohal.

Maa- ja lennuväe tõhusa koostöö erilise tõendina mainis kindral Quade stukade tegevust Poola punkriteliini läbimurdmisel ning Poseni juurde paigutatud 80—100 tuhande mehelise Poola reservi ründamisel, kelle väljamarss ja ümberpaigutamised aeti täielikult nurja saksa lennukipommidega.

Läänes tuleb pidada lennuväe teeneks Roterdami vallutamist. Õhurünnakuksused võtsid osa ka Belgia värava — Eben Emaeli kindluse — vallutamisest; üldse langeb praeguses sõjas nii mõnelgi operatiivsel tulemusel mõõtuandvam osa langevarjureile ning õhumaandumisväeosadele.

Saksa vägede läbimurdmisel pikendatud Maginot-liinist Sedani juures toimus esimene suurem õhulahing praeguses sõjas.

Balkanil omas lennuvägi erilist tähtsust mägivõitlustes. Samuti tegutses õhutõrje mägestikupunkrite võitmisel silmapaistvalt. Tähtis on ka suletud kotti ehk „katelt" nii „läbi segada", s. t. nii pommitada, et vaenlasel ei jääks aega enda kogumiseks ja uuesti formeerumiseks.

Idas tegutseb lennuvägi lahinguväljadel tihedas koostöös maaväeüksustega.

Kõrgemat tunnustust avaldas kindral ka õhutransportüksustele, millest ühel on seljataga 2550 lendu kogusummas 473.000 km, kusjuures veeti sissepiiratud väeosade varustamiseks 9.051.000 kg sõjamaterjali, mis oleks ümberarvutatult raudteele umbes 600 vagunit.

Otsese toetamise kõrval on lennuvägi abistanud maaväge ka kaudselt, heites pomme vaenlase varustuskeskusisse, vägede koondamiskohtadesse, purustades järeleveoteid jne. Sinna juurde kuulub veel luuretegevus, mida teostatakse tänapäeva kõige kiiremail lennukeil.

Eesti Seemnevilja Ühisus 25. aastane

Käesoleva aasta 30. märtsil möödub 25 aastat Eesti Seemnevilja Ühisuse asutamisest. Oma 25 aastase tegevuse vältel on ühisus teinud tohutu töö ühisuse asutamisel püstitatud eesmärgi saavutamiseks, nimelt meie põllumeeste ja aednike varustamiseks kodumaal kasvatatud põllu-, heina-, aia-, ja metsa taimede seemnega. Suurema osa turu rahuldamiseks vajalikust seemnest kasvatas Eesti Seemnevilja Ühisus oma 9 majapidamisis - seemnekasvatuses, millede kogupindala on ligi 4000 ha. Neis majapidamisis on ühisus püstitanud palju uusi põllumajanduslikke ehitisi ja harinud üles ligi 700 ha uudismaad.

Eesti Seemnevilja Ühisuse majapidamisis kasvatatud seemnetega rahuldati ligi kolmveerand meie turutarvidusest.

Ühisusel olid ka omad puukoolid, mis varustasid maad viljapuude, marjapõõsaste ja ilutaimedega.

Sõja huvides on ühisuse majapidamised ajutiselt üle võetud ja seemnete paljundus toimub praegu päämiselt lepingu alusel.

Eesti Seemnevilja Ühisuse juhatuse esimeheks on algusest peale olnud Johan Kalm ning nõukogu liikmeteks Mihkel Pill ja Theodor Soans.

Kapten Barkhorn ja tema lendurid

PK. Läbi pori, mis on sitke nagu liim, tuleb tampida masinate juure. Jumal teab, ka lennugrupi mehed peavad saama oma nahal tunda ida talvesõja ebamugavaid külgi. Kuigi siin lõunas on mõni kraad soojem, lepiksid nad meeleldi veidi külmema ilmaga, kui ainult seda sood poleks. Pärast mõningaid nädalaid kestnud vihmaaega — talvest ei saa siin juttugi olla — sarnaneb starditee rohkem maastikule Pripeti soodest kui väljaehitatud lennuväljale.

Vaenlane tahab kahurite, madalale sööstvate lennukite ja pommidega purustada ettenihutatud lennuvälja. Tema lahinglendurite rünnakud on läinud talle kalliks maksma. Näib, et ta on selle tagajärjel muutunud ettevaatlikumaks. Ta ei saada rünnakule enam lahinglennukeid, vaid ühe eskaadri PSA-jahilennukeid raadiojaama ründamiseks. Vaenlane arvas, et ta tuleb õigel ajal, sest alles mõne minuti eest maandusid lennuväljal Me- 109 jahilennukid. Kuid kogu rühm lennukeid sööstis vastu lähenevaile Nõukogude jahilennukeile ja teised Airacobrad pöördusid tagasi.

Mõni minut hiljem seisame silm silma vastas selle õhulahingu võitjaga, vaavalt 20-aastase lipujunker-veltveebliga, kelle värskest avameelsest näost vaatavad meile vastu sinised ja kelmikad silmad. Ta kuulub selle sõjaaegse jahilendurite järelkasvu hulka, kes tänu oma heale väljaõppele ja oma rünnakuhoole on väheste kuude jooksul püüdnud jõuda järele rindekogemustega „vanadele".

Jahigrupi komandopunktis, kus tutvume nende lenduritega, kes hoolimata sellest, et nad kuuluvad järelkasvu hulka, on saavutanud sääraseid tulemusi, ripub must tahvel, millele on kriidiga märgitud selle üksuse poolt allatulistatud lennukite arv alates sõja puhkemisest: staap 405, X-eskaader 661, Y-eskaader 705, Z-eskaader 803 õhuvõitu, kokku kogu grupil 2574 õhuvõitu. Umbes 25 vaenlase eskaadrit on see jahilendurite grupp idarindel alates 1941. a. suvest hävitanud, pealeselle umbes 3000 meest vaenlase personaalist, kes langesid või võeti vangi.

Arvud komandopunkti seinal rippuval tahvlil on nii kaineltasjalikud, nii külmalt statistikalised. Kuid need on kokku kantud tuhandeis õhulahinguis Poolas, Kanali kohal, samuti idas. Üks grupi „vanadest", kes on näinud võitude arvu suurenemist mustal tahvlil esimesest kümnest õhuvõidust alates kuni tänaseni, mil see arv läheneb juba 3000-le ja kes ka ise on nende arvude suurendamisest osa võtnud, on grupi komandör, Tammelehise-kandja kapten Barkhorn. Tuhandes vaenulennus on ta seni tulistanud alla 250 vaenlase lenukit, nende hulgas kolm inglise-ameerika masinat. Pealeselle on ta lennanud veel 500 madalrünnakut.

Me õppisime teda tundma rindelennuväljal päevil, mis nõudsid komandörilt vaenlase arvulise ülekaalu, maastikuliste ja ilmastikuliste raskuste tõttu erakordset ettenägelikkust ning juhivõimet. Komandör 24-aastane idapreislane õhutas oma mehi siin erakordseiks saavutusiks ja kiskus nad endaga kaasa. Viimase 12 nädala kestel on tema grupp tulistanud alla 350 Nõukogude lennukit, 60 neist kukkus komandöri pardarelvade tules. Ei ole mingi ime, et vaenlase juures, nagu vangid jutustavad, on kapteni nimi niisama tuntud nagu temaga kohtumine õhus on kardetav. Vahetpidamata on Me- 109 vaenlase jälil. Perandamise ja õlivõtmise ajaga peab olema kokkuhoidlik, et vaenlast neil lühikesil talvepäevil nii tihti kui võimalik kohata ja teda hävitada.

Komandopunktist jälgime õhulahinguid, mis algavad sööstlennukite rünnakutega. Mustad ja hallid pilvekobarad hõljuvad taeva all. Ründavasse stukaüksusesse, mille masinad nagu nöörile lükitud pärlid sööstavad üksteise järel oma eesmärgile, tungivad ülalt või kõrvalt vaenlase jahilennukid, enamjaolt tüübist P-89. Nende taga tormavad Me-109, kes suruvad nad eemale ja kihutavad minema. Pommiplahvatuste kõrval kuuleme jahilennukite pardakahurite haukumist, kes löövad kaasa õhulahingusse. Vahetevahel tõendab järsult allalangev suitsujuga jälle ühe Nõukogude jahilennuki langemist. Kuni õhtuni on rinde lähedane lennuväli täis startivate ja maanduvate jahi- ning lahinglennukite müra. Kuid ka öösi pole siin rahu.

Sõjakirjasaatja Wilhelm Jung.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

tööndusliklelt käitistelt Eesti Majanduskoja heaks võetava 1944. a. liikmemaksu asjas.

Ida-maa-ala tööndusliku majanduse omavalitsuse määruse ja selle muutmise määruse (VBL. RKO 1941, lk. 83 ja 1942, lk. 109) ning Festi Majanduskoja põhikirja § 5 alusel võetakse riigikomissari nõusolekul kindralkomissari määramisel liikmemaksu Eesti Majanduskoja heaks 1944. aasta jaoks alljärgnevate eeskirjade kohaselt:

(1) Eesti Majanduskoja liikmemaks koosneb kolmest osast: a) põhimaks, b) maks palgasummamaksult ja c) maks käibelt, ning kuulub tasumisele järgmiste määrade järgi:

a) põhimaks tasutakse igalt tööndusläitiselt ja igalt eraldi tööndusmaksuga maksustatavalt käitiskohalt RM 6.— suuruses, olenemata sellest, kas tööndusliik tegevus toimus kogu aasta või osa sellest;

b) maks palgasummamaksult tasutakse palgasumma järgi võetava 1944. a tööndusmaksu pealt 10% suuruses, s. o. 3%-se palgasummamaksu pealt üks kümnendik;

c) maks käibelt tasutakse 1944. aastal saavutatud käivete pealt 1,8 ‰ suuruses; erandina võetakse maksu kaubanduslike hulgimüügi käivetelt (käibemaksu määruse § 3 p. l) 0,9‰ suuruses.

Pangad maksu asemel käibelt tasuvad 0,1‰ oma brutobilansi summast 31.12.43.

Liikmemaksu ei võeta, kui tööndaja aastakäive ei ületa RM 600.—.

(2) Eesti Majanduskoja Liikmemaksu võtmist teostavad vastavad maksuametid. Maksukohuslased peavad liikmemaksu veerandaasta viisi ise arvutama ja selle iga möödunud kalendriveerandaasta eest õiendama järgnevalt:

a) põhimaksu ja maksu palgasummamaksult neljas osas vastavalt 15. aprilliks 1944, 15. juuliks 1944, 15. oktoobriks 1944 ja 15. jaanuariks 1945 ühes tööndusmaksuga, kusjuures igaks tähtpäevaks tuleb tasuda põhimaksu ¼ osa määrast ja maksu palgasummamaksult möödunud kalendriveerandaasta palgasummamaksu pealt;

b) maksu käibelt neljas osas vastavalt 10. aprilliks 1944, 10 juuliks 1944, 10. oktoobriks 1944 ja 10. jaanuariks 1945 üheaegselt Ida-maa-ala käibemaksuga, kusjuures igaks tähtpäevaks tuleb tasuda möödunud kalendriveerandaasta käivete järgi.

Pangad tasuvad oma liikmemaksu neile Eesti Majanduskoja poolt saadetava erikorralduse kohaselt.

(3) Eesti Majanduskoja liikmemaks õiendatakse tööndusliku käitise asukoha järgi:

a) põhimaks ja maks palgasummamaksult — kas kohaliku valla-resp. linnavalitsuse kassasse või vastava maksuameti finantskassasse;

b) maks käibelt — vastava maksuameti finantskassasse; kui käitise asukohas ei asu maksuametit, võib õiendada ka kohaliku valla-resp. linnavalitsuse kassasse.

(4) Maksukohuslikud on kõik Eesti Kindralkomissari piirkonnas asuvad tööndusliikud käitised (tööstuse, käsitööstuse, kaubanduse, panganduse, kindlustuse ja liikluse alal), olenemata nende õiguslikust vormist ja vaatamata nende kuuluvusele teistesse organisatsioonidesse. Ka avalik-õiguslike asutuste poolt peetavad käitised, millised on tööndusliku iseloomuga ja selles suhtes ei erine erakäitistest, on riigikomissari 1. 3. 44 erieeskirja kohaselt täiel määral liikmemaksukohuslikud. Samuti on maksukohuslikud väljaspool majanduskoja piirkonda asuvate ettevõtete poolt majanduskoja piirkonnas asutatud käitiskohad.

(5) Erandina ei võeta liikmemaksu käesoleva teadaande korras järgmistelt käitistelt:

a) kõigilt ühistutelt, millised kuuluvad Ühistute Liidu liikmeskonda;

b) toitlusmajanduslikku sektorisse, s. o. Toitlusmajanduse Peakoondise ja selle koondiste liikmeskäitiste hulka kuuluvatelt tööstustelt ja spetsiaalhulgikaubanduse ettevõtetelt ning

c) metsa- ja puidumajanduslikku sektori, s. o. Metsa ja Puidu Peakoondise ja piirkonnakoondiste liikmeskonda kuuluvatelt tööstustelt.

See erand ei kehti lit. „b" all märgitud toitlusmajanduslikku sektorisse kuuluvate käsitööstuslike, jaekaubanduse ja sordimenthulgikaubanduse käitiste ning lit. „c" all märgitud metsa- ja puidumajanduslikku sektorisse kuuluvate käsitööstuslike ja kaubanduslike käitiste kohta, millised kõik peavad Eesti Majanduskoja liikmemaksu õiendama käesoleva teadaande korras.

Otsese maksustamise alt välja jäetud (lit. „a", „b" ja „c") käitiste eest õiendatakse Eesti Majanduskoja liikmemaks Ühistute Liidu ja vastavate koondiste läbi erikorras.

(6) Liikmemaksust on vabad:

a) Saksa Riigipost Ida-maa-alal ja Riigiliiklusministri poolt hallatavad raudteed,

b) pangad, kuivõrd nad täidavad riigimajanduslikke ülesandeid,

c) ettevõtted, kes oma põhikirja asutamisakti või muu põhiakti ja oma tegeliku asjaajamise järgi teenindavad üksnes ja vahenditult üldkasulikke, heategelikke või kiriklikke huve; kui nad peavad vara valitsemise raamidest kaugemale ulatuvat ärilist käitist (välja arvatud põllu- ja metsamajandus), siis on nad seevõrra maksukohuslikud;

d) ulgumere- ja rannakalapüük, kui seda teostatakse alla seitsme töövõtjaga aastakeskmiselt või laevadega, mille oma ajujõud on alla 100 hobujõu;

e) veo- ja sõiduvoorimehed ning kärumehed;

f) turu-, tänava-, laada- ja rändkauplemine;

g) sõjaliselt tähtsaks rakendusteks tööjõudude ja käitisvahendite vabastamise korras suletud käitised.

(7) Eesti Majanduskoja liikmemaks on avalik maks. Tähtajaks õiendamata maks loetakse maksuvõlaks ja seda võidakse sisse nõuda samas korras teiste avalike maksudega. Taotlused liikmemaksust vabastamise ja maksuvähendamise asjus esitatakse Eesti Majanduskojale vastava maksuameti kaudu ja need on tempelmaksuvabad.

EESTI MAJANDUSKODA

Kiriklikke teateid

Paide Püha-Risti kirik. Laupäeval, 1. aprillil kell 17 kannatusaja õhtune jumalateenistus lauluraamatutega. Pühapäeval, 2. aprillil kell 10 hommikul jumalateenistus armulauaga. Tarvitusel lauluraamatud.

Õp. M. Saar

Eesti idapiiril langes bolševike vastu võideldes

Hugo Bank

* 14. nov. 1918.
† 23. märts. 1944.

mälestavad unustamata leinas

ema, õed ja vennad

Noorelt lahkus meie keskelt vaikselt unele meie armas tütar ja õde

Helgi Kasearu

* 26. dets. 1941.
† 30. märts. 1944.

mälestavad valusas leinas

vanemad, õde, vennad, vanaema ja omakseid.

Paide linnavalitsus tunnistab kehtetuks: ALVINE KALJULA 1) isikutunnistus-Personalausweis nr. 30468, v. a. Paide Lv. 20.XI41. a., 2) osturaamat nr. A-268025, 3) 30. toitlusperioodi elatistarbeainete põhikaart ning 28.—33. t.-perioodi elatistarbeainete üldkaart; HUGO, MARTA, ELLEN, VALVE ja EVI TIPPI'DE 28.—33. t.-perioodi elatistarbeainete üldkaardid, v. a. Paide Linnavalitsusest.

Palun seda vanemat PROUAT, kes 22. märtsil õhtuse rongiga sõitis Türilt Paide ja eksikombel VAHETAS koti, milles vildid ja kantud kingad, kotiga, mis sisaldas riidepuud nimedega L.Märtre ja H.Seevo, endast teatada Pauline Leet'ile aadressil Kareda vald, Esna as. „Heinamuru" talu.

KAKS TALU RENDILE või pooleterale anda. Kokkuleppe korral ühes inventariga. Kirjad slt. „Head talud"

Soovin osta korralikku, soovitav reformpõhjaga, VOODIT. Teatada slt.

Soovin osta hea põlvenemisega LEHM-VASIKAT. Võin soovikorral põrsaste vastu vahetada. Teatada slt. „lehmvasika" all.